

Hâmbâi tetewuap yakât den.

Yesu Kiristoŋe yu ya teteningiwuap yakât topŋe sâm teteop.

¹ Nâ Yeweri nanŋe, Yoane. Angoânâk Yesuŋe hoŋ bawalipŋe 12 nen menenehop. Nâ yâk yeŋgât komolân gâtŋe nânŋe pepa yu kulemgum katyiŋgian. Yakât topŋe yuwu.

Anitâhât biwi nânŋgân nânŋgânŋjan tatmap yapâ Yesu Kiristoŋe den yu nânŋgâmu bulâŋe otmu anjeloŋe âlâ hâŋgângum yuwu sâm ekuop. “Nâhât komot angoân den yukât topŋe sâm ekyongowan yamâ sâp yiwereŋe yu sâm tetekŋan tuhum yu ekgohowe. Ekgohomune pesuk sâmu yâkŋe nânŋgânjetâ keterahâkgât gâ hâŋgângohomune hânâŋ ge sâm tetem ekyongowuat.” Yawu sâm hâŋgângumu gem nâhâlen den yu sâm teteop.

² Sâm teteop yakât topŋe yuwu tap. Yu me ya hâmbâi tetewuap yakât Anitâŋe sâm kalop ya sâm tetem yen Yesuhât komot galemŋe mansai yuwu sâm ekyongomune nânŋgânjet.

³ Sâp pato utâpguap. Yakât otmâ yeŋe yen yu me ya tetewe sâm oap yakât den yu sâlikumâmâ Yesuhât komot sâm tetem ekyongonomai. Otmu lohimbi nombotŋaŋeâmâ den yu nânŋgâm lâum mannomai yamâ Anitâŋe mâmâŋe otyiŋgimu heroŋe otmâ mannomai.

Yesu Kiristo yâkât topŋe

⁴⁻⁶ Nâmâ Yoane. Nânŋe Asia hânâŋ Yesuhât komot kapi nombolân yâhâp ya yeŋgât pepa yu

kulemgum katyinjgiwomân. Yakât yen sâlikum topne nângânomai. O Bukulipne, yengât nângâm nâje Anitâ yuwu sâm ulitguman.

“O Anitâ, gâ tatmâ gaon, tatmâ gat, yañak tatmâ yâhâwuat. Otmu Wâtgât mâmâñahât Heak ya gâhâlen tatmap yañe Asia hânâñ kapi nombolân yâhâp tatmâ arap ya ambolipne mâmâñe otyinjimu yengât biwiyeje sânduk sâmu manjetgât nângâm mepaeheksan. Anitâ gike eñgatgeâk nange hângângurâ ge gâhât tem lâuhihim kinmâ topge sâm teteop. Sâm tetemu lohimbi nombotjañe ekñetâ bâlemu kuñetâ muop. Otmu yañak mumuñambâ yahatnomgât mâtâp aingoân mem kusânnningiop. Mumuñambâ yahatmâ hâñne hâñne lok kutdâ topne topne mansai yengât kunyeje tatmap. Yawu tatmap gârâmâ lohimbiñe yâkâlenâk biwiyeñanje kepeim manmâ yâhânomai yanâmâ himbimgât pat kuyinjiope yakât bonje ya menomai. Yawu sâm yengât nângâm Anitâ ulitguman.

Otmu Yesuhât topneâmâ yuwu. Yâkjeâmâ nengât tepne dondâ nângâningimap. Yawu nângâningim Anitâñe âi sâm wañop ya biwiyeñanje kepeim manmâ nengât tosahât otmâ kawenenjan kinmu kuñetâ muop. Mum yahalop. Yakât otmâ biwinenje yâkâlenâk kepeim manmunje himbimgât pat kuningiop. Yakât nângâm nen ajuñ ki otne. Anitâ tâñ tâñâk mepaem ulitgum manmâ yâhânehât Yesuñe mâtâp mem kusânnningiop. Otmu Yesuñe mâmâñe otningimu Anitâhât tem lâum âiñe tuhum yâhânehât mâtâp ya gurâ yawuâk mem teteningiop. Yâhâmâ Lanjinje otmu

Wâtgât Amboŋe. Yakât otmâ mepaem manmâ yâhâmbisâin.

⁷ Bukulipne, yuwu sâmune nângâjet. Yesuŋe elem kulewoŋbon kakŋambâ âwurem gewuap. Gemu yan lohimbi nombotŋaje kasa otbaŋgim mem tuhuwiŋe ekmâ isem matŋe yinggiuapgât tep bâle nângânomai. Otmu lohimbi nombotŋaje yâk yenŋâlen torokatmâ yâkât kasa manmai ya gurâ yawuâk isem tep bâle nângânomai. Ya bonjanâk.

⁸ Anitâ Ambonenŋe yâhâmâ emelâk embâŋân hân himbim ki kândikyotgop yapâek tatmâ gaop. Otmu torokatmâ tatmâ yâhâwuap yakât kakŋan tataŋŋe pesuk sâwuapgât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ yâhâmâ wâtŋe pato nandoroŋe tatbaŋgiap. Otmu Anitâŋe yuwu sâop. “Nâŋe sâmune hân himbim âliwahap topŋe topŋe ki tete teteŋambâ teteheop. Otmu yâhâpŋe sâmune biatbuapgât dop gurâ tatnihiap.” Yawu sâop.

*Wâtgât mâmâyahât Heakŋe Yoanehât biwiŋe
mem purik pilâmu ehop.*

⁹ Bukulipne, yenâmâ Asia hânâŋ Yesuhât komot mansai. Yeŋe Yesuhât den pat âlepŋe sâm lohimbi ekyongonjetâ, lok nombotŋaje nângâjetâ ki ârândâŋ otmu, mem ge katyekne sâm mem bâleyekmai. Otmu nâ gurâ yawuâk mem bâlenekmai. Yawu otninginjetâ nenŋe ki lohotŋe otmâ kinmain. Yawu otmâ sâp ârândâŋâk Yesuhât lau lâum kinmâ hoŋ bawaŋgim gamain. Otmu nâŋe Yesuhât den pat ya lohimbi ekyongomune yawuâk lok nombotŋaje gurâ nângâjetâ bâlemu nâ menekmâ matsuŋa âlâ, kutŋe Patimo sâm, yan katnekŋetâ mansan.

10 Manmune Sande âlâen Anitâje iknje Wâtgât mâmâñjahât Heak hâñgângumu ge biwine mem purik pilâop. Yawu otmu den kârikne isemu nângâwan. Yâhâ den nângâwan yamâ lâmun kunmain yakât dopñe bia, ya wangim isemu nângâwan. Otmu yuwu sâm eknohop.

11 “Yoane yu me ya senjan yiwereneje tetemu eksat. Yawu gârâmâ gâje pepa mem kulemgum katdâ Asia hânân kapi tipi tapi nombolân yâhâp tai ya yençât dopyeñan arimu sâlikum nângânomai. Kapi yamâ kutyenje, Simirina, Epeso, Peahamon, Tiatira, Sariti, Pilarepia, Laorika yawu. Pepa yu yençât kulemgum katdâ arimu ekmâ sâlikum nângânomai.” Yawu sâm eknohop.

12 “Den yu âlâne eknohoap” yawu sâm eñgatne kakñambâ olelem lambe nombolân yâhâp golinjak tuhuwi yan sem kinmu ekban.

13 Otmu ya yençât hohetyeñan lokbân kundenje yawuya kinmu ekban. Otmu sângum kaok âlâ hârândâñâk mânuñakmâ kinop. Yâhâ eñgatñanâmâ kâiput kâlep golinjak tuhuwi ya âmbâkum kinmu ekban.

14 Yâhâ somotje yamâ iwit iwit pato elembân kaok ekmain yawuya. Yâhâ senje yamâ kâlâp nimbilamne yawuya.

15 Yâhâ kâinje yamâ kât sem hiñ hurunduñ sâmap dop yawuya. Yâhâ denje munñeâmâ to tâlâm pato yerâm kinmu munje nâñgâmain yawuya.

16 Otmu pitu nombolân yâhâp ya bâtje bonângen mem kinop. Otmu lauñambâmâ tewet konohâk yamâ sâtje nombot nombot nelañ nelañ ya ge kinop. Yâhâ kun kundenje yamâ sikop hâumu irik irik sâmap dop yawuyañe lañinje pilâop.

17 Yawu tetem kinmu ekmâ kiŋgitnahât otmâ kâinje topnjan ba pare pare otmâ mum yawu iwan. Yawu imune lok yanje bâtje bonângen mem kat-nekmâ yuwu sâm eknohop. “Kâmbuk, kiŋgitgahât ki ot. Hâlihâk kindâ topne sâm tetem ekgohowe.

18 Aŋgoân embâŋân Anitâŋe hân himbim ki kândikyotkop yapâek tatmâ gawan. Otmu lok ot-mune yanak benje nohojetâ muwan. Otmu mu-muŋambâ yahatmâ tan. Otmu tatmâ yâhâmbisân. Nâmâ manman kârikŋe amboŋe. Yakât otmâ yâhâpŋe mumbomgât dop âlâ ki tap. Manman kârikŋe manmâ yâhâwom. Yawu gârâmâ lohimbi torokatmâ manjet me hiliwahojet yakât nâŋe konok sâmune pesuk sâwuap. Otmu lohimbi nombotŋe mum hemgât pat oai yâk holaŋyekbom me hemân hâpunyekbomgât dop ya gurâ yawuâk. Yamâ nâhât wahap. Topne yawu.

19 Otmu nâŋe sâp yiwerenjahât me hâmbâihât tetewuap yakât topŋe kerek sâm tetewe. Sâm tete-mune kulemgum metemâmâ pepa yu kapi nom-botŋe yu tete tatmâ arai ya yenŋâlen kerehâk katdâ arimu ekmâ nâŋgâjet.

20 Otmu bâtne bonângen pitu nombolân yâhâp meyekmune yeksat yakât topŋe yuwu sâm tete-mune nâŋgâ. Pitu nombolân yâhâp yamâ kapi nombolân yâhâp ambolipŋaŋe nâhât komot man-sai ya yenŋât aŋelo umutyenjanâk âlâku konok konok. Otmu lambe nombolân yâhâp golinjak tuhum katŋetâ sem tap yamâ nâhât komot kapi nombolân yâhâp ya.” Yawu sâop.

Epeso kapi ambolipŋe yâk yeŋgât sâm kalop.

¹ Yesuŋe yuwu sâm tetem eknohop. “Yoane, gâŋe Epeso kapi ambolipŋe yeŋgât yuwu kulemgum katyinŋirâ ariâk. Nâ Yesu. Bâtne bongen pitu nombolân yâhâp mem kinsan. Otmu lambe nombolân yâhâp golinjak tuhum katjetâ sem tatmap ya yeŋgât hohetyenjan galem kinmâ bam gaman.

² Nâ yeŋgât manmanyere ya kerehâk nâŋgâmune âlepŋe nanŋe oap. Lok bâleŋe, lok perâkŋe yeŋgâlen taka yuwu sâm kâityongowi. “Yesuŋe âi sâm ningiop ya tuhum mansain.” Yawu sâm yen kâityongom yeŋgâlân torokatne sâm takawi. Yawu sâm takajetâ yapâ gâtŋanje umatŋe topŋe topŋe teteyinŋiop. Yakât yeŋe yâk yeŋgât topyeŋe ekjetâ ki ârândâŋ olol yakât otmâmâ watyekbi. Ya nâŋgâmune âlepŋe nanŋe oap.

³ Otmu yenâmâ lok bâleŋe yaŋe yeŋgâlen torokatne sâm otjetâ yanâmâ yeŋe nâhât tem lâum sâtgum manmâ gawi. Otmu nâhât den nâŋgâm ki hâkâŋ otbi. Yakât nâŋgâmune âlepŋe oap.

⁴ Yawu gârâmâ den âlâ yuwu sâmune nâŋgâjet. Biwiyeŋan tap ya ekmâ nâŋgâmune ki ârândâŋ oap. Angoân embâŋjân Anitâhât den pat âlepŋe nâŋgâm yanâmâ nâhâlen biwi nâŋgân nâŋgânyeŋanje kepeim manbi. Yâhâ sâp yiwereŋeâmâ biwi yeŋanje pâlâmje otmâ mansai.

⁵ Yâhâ aŋgoânâmâ biwiyeŋe nâhâlen katmâ denne lâum manbi ya yauwâk torokatmâ manŋjetgât naŋgan. Yawu gârâmâ yeŋe denne ki lâum mannomai yanâmâ sâmune yeŋgât hohetyenjambâ lambe laŋinŋe hindakmâ yeŋgâlen omoŋ sahakbuap.

6 Otmu nâ̄ngân nâ̄ngân âlâ nâ̄ngâm gawi ya nâ̄ngâmune âlepnej oap. Komot âlâ, kutyenje Nikolao sâ̄m, yâknejêâmâ yuwu sâ̄mai. “Âlepnej, orotmeme ihilâk mahilâk otmunje Anitâne nenekmu ârândâj otmap. Yakât denje bia.” Yawu sâ̄mai. Yamâ yengâlen takamâmâ yawu otjetgât sâ̄m kendâyinjinetâ yeje hâkâj otmâ watyekbi. Nâ gurâ yawuâk yâk yengât nâ̄ngâm hâkâj otmâ manman. Yawu gârâmâ yeje yâk yawu otyiñgiwi yakât nâ̄ngâmune ârândâj oap.

7 Yeñgât hohetyenjan gâtnej âlâ me âlâne lohotnej ki otmâ nâhât den lâum manmai. Yakât otmâmâ munomai sâp yanâmâ âlepnej nâje sâmune Anitâhât kalamân manmangât nak âlâ kinsap yakât kehetnej nemâmâ yañe tânyongomu manman kârikñjan yan torokatmâ manmâ yâhânomai. Otmu Epeso kapi ambolipnej yen Anitâhât Wâtgât mâmâñjahât Heaknej den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât yen nâ̄ngâm heñgeñgum manmâ yâhânomai.” Yakât yawu sâop.

Simirina kapi ambolipnej yâk yengât sâm kalop.

8 Otmu Yesuñe iknej komot Simirina kapi ambolipnej mansai yâk yengât yuwu sâm eknohop. “Lohimbiñe Simirina kapiâñ manmâ biwi nâ̄ngân nâ̄ngânyejenâhâlen katmâ mansai yamâ gâñe den yuwu kulemgum katyingirâ ariâk. Nâmâ Yesu. Añgoân embâñjân Anitâne hân himbim ki kândikyotkop yapâek tatmâ gawan. Otmu yawuâk tatmâ yâhâwom. Otmu mumune yan hân kâlehen katnekbi. Nâje yapâ yahatmâ tanje yuwu sâm tetemune nâ̄ngâñjet.

9 Yeŋgât kasalipyenjaŋe yen mem bâleyekmâ kombo meyîŋgijetâ hâhiwin kakŋjan manmâ âlâlähât pâin guin otmâ gai. Ya naŋgan. Otmu nârje mâmâŋe otyîŋgimune nâhâlen biwi nâŋgân nâŋgânyenjaŋe kepeim manmâ gaŋjetâ yakât nârje matje âilongo yîŋgiwomgât emelâk ya sâm katban. Otmu Yura lok nombotjaŋe yeŋgât sâm bâleyiŋgiwi. Ya gurâ topje naŋgan. Yawu gârâmâ yâkje Anitâhât pat bulâŋe ki mansai. Yâhâmâ lok bâleŋahât pat oai.

10 Otmu umatje âlâlâ yuwu yawu teteyiŋgiwuap yakât kiŋgityeŋahât ki otnomai. Yakât topje yuwu sâmune nâŋgâjet. Satangâlen torokatmâ manmâ bâleŋahât pat mansaiŋe yen biwiyeŋahât topje ya nâŋgâne sâm mem âlâlâ tuhuyeknomai. Otmu mumuhât pat kuyîŋgim nombotje mem pâi emetjan katyeknomai. Yawu otyîŋgijetâmâ yeŋe kârihem kinjetâ yanâmâ nombotjaheâmâ munomai. Otmu nombotje âlâheâmâ hâhiwin nâŋgâm sâtgum mannomai. Yawu otmâ manjetâ yakât kakŋjanâmâ hilâm bâlâk ñerek otmu yanâmâ pesuk sâyiŋgiwuap. Yâhâ yakât kakŋjan yenâmâ hâk sânduhâñ manmâ yâhânomai. Otmu munomaiŋe mumuŋambâ yahatjetâ yen kerehâk manman kârikjan torokatmâ manmâ yâhânomai.

11 Simirina kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakje den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât yen yukât topje nâŋgâm heŋgeŋgunomai. Nâŋgâm heŋgeŋgum nâhâlenâk biwiyeŋjaŋe kepeim manmâ yâhâm yâhâpje munomaihât dop âlâ ki otbuap.” Yakât yawu sâop.

Peahamon kapi ambolipje yâk yeŋgât sâm kalop.

12 Otmu Yesuŋe ikŋe komot Peahamon kapiān mansai yâk yeŋgât yuwu sâm eknohop. “Lohimbi nombotŋe Peahamon kapiān manmâ biwiyeŋe nâhâlen katmâ mansai ya yeŋgât den yuwu kulemgum katyiŋgirâ ariâk. Nâ Yesu. Tewet sâtŋe nombot nombot nelan nelan yakât amboŋe nâ. Nâŋe yuwu sâmune nâŋgâŋjet.

13 Kapi ambolipŋe yeŋgât manmanyehahât topŋe ya nâ naŋgan. Kapi yanâmâ lok sesenjâlâkŋe Satangâlen torokatmâ orotmeme bâleŋe topŋe topŋe otmâ mansai. Yawu otmâ nâhât komolân gâtŋe âlâ, kutŋe Antipatoro, yâkneâmâ nâhât tem lâum manmâ yâk yeŋgâlen lohotŋe ki otmâ manop. Ya kuŋetâ muop. Kuŋetâ muop yakât yen kiŋgityehahât ki otbi. Yawu otmâ kârihem kinmâ nâhât tem lâum manmâ gai. Ya nâŋgâmune ârândâŋ oap.

14 Yawu gârâmâ yeŋgâlen gâtŋe nombotŋe orotmeme âlâ yuwu otmai yamâ nâŋgâmune bâleap. Yeŋgâlembâ nombotŋe lok âlâ, kutŋe Bileam sâm, yâkât orotmeme bâleŋe ya watbi. Bileamŋe aŋgoân lok âlâ, kutŋe Balak sâm, ya ekumu Isirae lohimbiŋe kasalipyenye yeŋgât Porom Lâpiohât hotom uminiwi yapâ mem nejet sâm ekyongop. Yawu otmâ torokatmâ kâwâ konda otnjetgât kendâyîŋgiop. Yawu olop yakât Bileamŋe tosa pato miop. Otmuâmâ yeŋgâlen gâtŋe nombotŋe orotmeme yauuâk torokatmâ otnjetgât sâm kendâyîŋgim mansai. Ya nâŋgâmune dondâ bâleap.

15 Otmu yeŋgâlen gâtŋe nombotŋe Nikolao yeŋgâlen torokatmâ ihilâk mahilâk otmâ man-

sai. Yakât nâñgâmune yawsuâk dondâ bâleap. Yakât otmâ ekyongojetâ biwi nâñgân nâñgânyeje nâhâlenâk katjetâ kinâkgât sâm ekyongoan.

16 Otmu den sâm tetean yukât nâñgânyetâ gemu bet pilâmâmâ nâhâlen yâhâpje taka ki torokat-nomai. Yawu otnomai yamâ nâje taka kuk otyiñgiwom. Yawu otmâ launan tewet sâtje nombot nombot nelañ nelañ yañe nem hilipyongowuap.

17 Yamâ yeñgâlen gâtje nombotjae yâk yeñgâlen lohotje ki otmâ mannomai yâhâmâ mem lâtâpyongom manman kârikje yakât sot yinjimune nem mannomai. Otmu lançatyekmâ âlâku ikje kutje kândâk kândâk kulemgum iri tete osom katyiñgiwom. Kut ya lok âlâ me âlâje ekmâ nâñgânomaihât dop ki tap. Âlâku ikje ambojan ambojan ekmâ nañgañginomai.

Peahamon kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmâñjahât Heakje den sâm tetem eknohop yu ekyongoan yakât mâmâje otyiñgimu den yukât topje nâñgâm heñgeñgunomai. Yakât otmâ yu kulemguewe sâm oan. Yesuñe Peahamon ya yeñgât yawsu sâm eknohomu kulemguan.

Tiatira kapi ambolipje yâk yeñgât sâm kalop.

18 Otmu Yesuñe ikje komot Tiatira kapiân mansai yâk yeñgât yuwu sâm eknohop. “Yoane gâ Tiatira yeñgât ekap yuwu kulemgum katyiñgirâ ariâk. Nâ Yesu, Anitâhât nanje. Otmu nâmâ sen-neâmâ kâláp kokotje lañ lañ sâmap yawuya. Yakât otmâmâ nâmâ yohân ekman. Otmu kâineâmâ kâláp milu umunje kâtje sem hiñ hurunduñ

sâmap yawuya. Yakât otmâ kasalipne tâlim hilipyongowom. Topne yawu.

19 Otmu yenjât manmanyenahât topne ya nâ nanjan. Otmu orotmemeyeje ya gurâ nângâm metean. Yeje nâhâlen biwiyenjae kepeiwî ya yauuâk torokatmâ mammâ gai. Otmu biwiyeje hikuakmâ buku orañgim mansai. Yâhâ lohimbi nombotne senje âlâhât pâinmâ mansai yâk tânyongoai. Otmu lohimbi belângen mansaije mem bâleyekjetâ yengu yauuâk ki lohotne oai. Emelâk orotmemeyeje âlepne otbiâke yamâ yiwerenje oai yunjeâmâ kândikum gâtje ya tâtâem wangim oai yakât nângâm biwine herone oap.

20 Yawu gârâmâ benje yenjât orotmeme konohâk otnjetâ ki ârândâj otmap. Imbi bâlenje âlâje yenjât hohetyenjan kinmâ den perâkje kâsikum yingimap ya ki watjetâ ariap. Yâkje yuwu sâmap. “Nâ Anitâhât poropete imbi. Yâkât lau lâum denje sâm tetean.” Yawu sâmap. Yamâ den memap. Emelâk imbi yawuya âlâ, kutje Yesewe sâm, yâk ihilâk mahilâk otmâ mammâ Anitâhât komot, Isirae lohimbi, mem dâiyekmâ imbilipyenje yekmâ ihilâk otnjetgât sâm ekyongominiop. Yawu sâm ekyongop ya je dondâ bâleop. Yâhâ sâp yiwerenje yuâmâ imbi âlâ ya hohetyenjan taka mansapne Yesewe olol yauuâk otnjetgât haonjmâ kendâyinqiap. Otmu yâhâmâ kasalipyenje yenjât Porom Lâpio yakât hotom umai yapâ mem nejet sâm ekyongomap. Ya nângâmune dondâ bâleap.

21 Yakât yuwu sâmune nângânje. Imbi ya je biwi nângân nângânje nâhâlen kalâkgât mambotmâ mammâ gan. Yawu otmune ya hâkâj otmâ kârikje

dondâ oap. Kârikje otmâ manmâ orotmemeneje kingon yamâ ki sâm tetem betbañgimap.

²² Yakât otmâmâ kundat umatje dondâ tetewañgimu yan nâje ya sâm wañmune hâhiwin nângâm yâhâwuap. Otmu lohimbi nombotje yâkâlen torokatbiye tosayeje ya ki sâm tetem biwi nângân nângânyeje nâhâlen katmâ mansai yakât matje umatje dondâ yingimune mem sâtgum mannomai.

²³ Otmu lohimbi nombotjañe imbi bâleje yâkât komolân torokatmâ otbi mewi ya ekjetâ ârândâñ olop yamâ nâje matje yingimune mem hiliwahonomai. Yawu otyingimuneâmâ nâhât komot hâñjan kulemjan mansaije ekmâ topje yuwu nângânomai. “E, Yesuñeâmâ orotmemenenje me biwinenjan girawu tap yakât topje ekmâ nângâm ba takamap. Otmu yu me ya otmain yakât matje ya tâj tâjâk ningiwuap.” Yawu sâmâmâ orotmeme âlepjeâk otmâ mannomai.

²⁴ Otmu yen nombotjañe imbi yukât orotmeme kingon yan torokatmâ ki otmai. Otmu yâkât komolipjañe Satangât topje sâm kusânmâ ekyongomunje nângâjet sâm otjetâmâ yan yeje betyingim mansai. Yakât nângâmune ârândâj oap. Yakât umatje âlâ ki teteyingiâkgât nañgan. Otmu yenâmâ yuwu sâm ekyongomune nângâjet.

²⁵ Añgoânâk nâhât tem lâum torokatmâ manbi. Yawuâk otmâ torokatmâ manmâ gai. Yawu gârâmâ yâhâpje yawuâk torokatmâ manmâ yâhâjetâ nâje takâ matje âilongo yingimune menomai yakât yuwu sâmune nângâjet.

²⁶⁻²⁷ Anitâje âi sâm nihim hângânnohomu gewan. Gemâmâ wâtnjan kinmâ tem lâuwañgim gawan.

Otmu yakât dopjeâk yenâmâ âi sâm yingimune nähât wâtnan kinmâ yâhânomai. Otmu sâp pato tâlâhumu yanâmâ nâje mâmâje otyingimune kasalipnenje kunyeje kârikje otmâ mannomai ya yongom itit kiom tuhuyeknomai.

28 Yawu otyingijetâmâ pesuk sâwuap. Otmu sâp patoen yen orowâk heron maron otmâ manmâ yâhânom.

29 Yakât otmâ Tiatira kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmâjahât Heakje den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât otmâ mâmâje otyingimu den yukât topje nângâm biwiyejan katmâ mannomai.” Yawu sâop. Yesu je Tiatira kapi ambolipje yeñgât den yu sâm tetem eknohomu kulemgum katyinqian.

3

Sariti kapi ambolipje yâk yeñgât sâm kalop.

1 Otmu Yesu je ikje komot Sariti kapiân mansai ya yeñgât yuwu sâm eknohop. “Yoane, gâ den yuwu sâmune kulemgum katyinqirâ Sariti ambolipjañe sâlikum nângâm heñgeñgunomai. Nâ Yesu. Anitâhât Wâtgât mâmâjahât Heakje mâmâje ot.nihimu pitu nombolân yâhâp meyekmâ kinman.

Nâje yeñgât manmanyene ekmune ki ârândâj otmap. Yeñe topyeje kurihiakmâ lok sensenân orotmememâ âlepjeâk otmâ gai. Yakât otmâ lohimbi dondâje yekmâ topyeje yuwu nângâm tâpikguai. “Maiñ, lohimbi yunjeâmâ biwi nângân nângânyeje ya galemai. Otmu yâkje yakât pâlâmje ki oai.” Yawu sâmai. Yawu sâmai yamâ pâpgum topje ki

nângâm sâmai. Nâjeâmâ biwiyeje ekmâ “biwiyeje mumuŋe,” yawu naŋgan.

2-3 Yenâmâ biwiyeje pârâk pilâm ekjet. Awoŋne Anitâne yeŋgât manmanyene ya eku ki ârândâŋ otmap. Otmu nâku yawuâk ekmune ki ârândâŋ otmap. Manman aŋgoânâk manbi yanjeâmâ himbimgât pat kuyiŋgiop ya biatbe sâm oap. Yen ya biatyiŋgimap sâm emelâk aŋgoânâk miti nângâm yan biwiyeje nâhâlen katmâ orotmeme âlepnejotmâ manbi ya yawuâk torokatmâ manjet. Yawu manmâ orotmemeyeje bâleŋe ya bet pilâm biwi golâek manmâ yâhâpnej biwi nângân nângânyene nâhâlen kepeim manjetgât naŋgan. Yâhâ ki otnomai yamâ benje kasalipyenjaŋe inâk pârâk sânsânâk takatit kiom tuhuyiŋgimai yakât dopnejêk nâje yeŋgâlen pârâk sâñ sâñâk takawom. Sâp yan takawom yakât yeŋe ki naŋgai.

4 Yawu gârâmâ yeŋgâlen gâtnej sambe bia, getek âlâ yanje tipiŋe âlepnej oai. Yâhâ yen salek salehâk tosa barak mansai yamâ yongonmune nâhâlen torokatjetâ sângum kaok bolan̄ bolan̄ âlâku iknej kândâk kândâk yiŋgimune haŋgalakjetâ nine orop tatmâ yâhânom.

5 Yawu otmâ tosa barak manjetâmâ nâje yeŋgât nângâm nâhât komolân gâtnej salek salek yawu sâwom. Otmu emelâk manman kârikŋahât pat kuyiŋgim pepa âlâ mem kutyenje kulemguwan. Yamâ kutyenje yâhâpnej ki hârewom. Nâjeâmâ awoŋne otmu aŋelolipne yâk yeŋgât senyeŋjan kinmâ yeŋgât kutyenje yongonmune nâhâlen torokatjetâ orowâk tatmâ yâhâmbisâin.

6 Otmu Sariti kapi ambolipnej yen Anitâhât

Wâtgât mâmânjahât Heaknej den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât mâmânjé otyingimû nângâm hengeñgunomai.” Yesuñje yawu sâop.

Pilarepia kapi ambolipñe yâk yençât sâm kalop.

7 Otmu Yesuñje den âlâ yuwu sâm eknohop. “Nâhât komot Pilarepia kapiân mansai ya yençât ekap yuwu kulemgum katyinjirâ ariâk. Nâmâ Yesu. Orotmemene âlepñje nanñe mem koko salehâk manmâ gaman. Yu me ya otmune bonjeâk tetemap. Anitâñe angoânâk yuwu sâm âi nihiop. “Isirae yençât lok kutdâyeñje, kutje Dawiti sâm, yâkât kawenjan kinbuat. Yan kinmâ manman kârikñjahât gahatñje ya mem hindâwuat. Mem hindârâ aŋ sâm kinmu yakât kakñjan lok âlâ me âlâñe ya mem mañgunomaihât dop ki otbuap. Yâhâ gahatñje ya mem mañguwuat yamâ lok âlâ me âlâñe mem hindânomaihât dop gurâ ki otbuap.” Yawu sâm âi nihiop. Yawu gârâmâ gahatñje yakât amboñje yamâ nâ konok.

8 Otmu yakât yuwu sâmune nângâjet. Manmanyenje ya ekmune ârândâj oap. Yenje biwi golâek manmâ nâhât tem lâum manmâ gai. Otmu nâhât kutne ki kurihim hâkâj otbi. Yakât nângâmune âlepñje oap. Otmu yenje nâhât den pat âlepñje sâm tetem ekyongoñjetgât emelâk nâje gahatñje ya mem hindâmune kinsap ya nañgai. Otmu kasalipyenje âlâ me âlâñe ya mañgunomaihât dop âlâ ki tap.

9 Yuwu sâmune nângâjet. Yura lok nombotñjanje nâhât hâkâj otmâ manmâ yençâlen taka yuwu

sâmai. “Nenâmâ Isirae lohimbi tâj tâj mansain. Yakât otmâ nenâmâ Anitâhât pat otmâ mansain,” yawu sâmai. Yawu sâmai yan yeñgât hâkân otmâ sâm mem ge katyeksai. Yawu otyinginetâ nângâmune bâleap. Yakât otmâmâ yuwu sâm hâreyingian. “Lok perâknej, amboyeje yamâ Satan,” nâjeâmâ yawu sâm hâreyingian. Yakât otmâ nâje mem dâiyekmâ yeñgât amutyenjan katyekmune mannomai. Yanâmâ yeñgât yuwu sânomai. “Bâe, Yesuñe lohimbi yu yeñgât tepne nângâmu âlepne nanje oap yakât nen mem ge katneneksai.” Yawu sânomai.

10 Otmu lohimbijê hânnjan kulemjân manmai yeñgât topyeje teteâkgât nâje sâmune umatne topne topje teteyingiwuap. Yâhâ yeñgâlenâmâ ki tetewuap. Sâp yanâmâ nâje tihityeje otmune yeje kâriknej otmâ mannomai.

11-12 Yâhâ yenâmâ emelâk Anitâje manman kârikñahât pat kuyinjio p ya biatyinjimapgât nângâm biwiyeje galemahom mannomai. Yawu otmâ mannomai yan kasalipyenjae mem ge katyeknetâ kâriknej otmâ mannomai. Yawu manjetâ nâje kâlep ki otmuâk takawom yanâmâ yen meyekmâ Anitâhât miti emetne himbimân tap yakât saran kâriknej sâm kânângâyekbom. Kânângâyekmune ki putuk sâm ge kunomai. Manman kârikñahât pat yukât bulâje yinjimune menomai yan Awojnâhât kapi pato, kutne Yerusalem kapi âije sâm, himbimân tap ya gewuap. Gemu ya ambokunomai. Yakât patne yawuâk kuyinjio p. Otmu nâ ninahât pat Anitâje emelâk kunihiop. Yawu gârâmâ yawuâk nâhâlen torokatmâ ya mem ambokunomai.

13 Pilarepia kapi ambolipŋe yen Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât yâkŋe mâmâŋe otyiŋgimu den yukât topŋe nânŋâm heŋgeŋgunomai.” Yesuŋe yawu sâm teteop.

Laorika kapi ambolipŋe yâk yeŋgât sâm kalop.

14 Yesuŋe torokatmâ yuwu sâm eknohop. “Yoane, nâhât komot Laorika kapiâŋ mansai ya yeŋgât ekap yuwu kulemgum katyiŋgirâ ariâk. Nâ Yesu. Aŋgoân embâŋâŋ Anitâŋe hân himbim ki kândikyotgop yapâek nâŋe tatmâ gawan. Otmu nâ Anitâ orop topnetrje konohâk otmu yapâ gâtŋaŋe Anitâŋe âi sâm nihiop. Âi sâm nihimu nâŋe yâkâlen kândiwahom hân himbim pitu âlâlâ topŋe topŋe katban. Otmu lohimbiŋe Anitâhât topŋe nânŋâŋetâ haŋ sâyiŋgiâkgât den bulâŋe ekyongom manban.

15 Nâŋe yeŋgât biwiyeŋe ekmune ki ârândâŋ otmap. Yenâmâ pâlâmŋe manmai. Yakât otmâ nâŋe yeŋgât ukenŋe ki nânŋâyiŋgian. Otmu ñasin gurâ ki nânŋâyiŋgian. Yakât topŋe nânŋâŋetâ keterahâkgât yuwu sâmune nânŋâŋet. Sot nemunŋe pâlâmŋe otmu âkâm pilâmain yakât dopŋeâk yen nine komolâmbâ yekmune pâlâmŋe otmu watyekbom.

16-17 Otmu yeŋgât topyeŋe teteâkgât torokatmâ sâwe. Yenêâmâ yuwu sâmai. “Nenâmâ Anitâŋe nânŋâningimu ârândâŋâk oap yakât iri sikum me senŋe âlâlâ ya dondâ tatningiap. Hop sambe kakŋjan mansain.” Yawu sâmai. Yamâ den memai. Yenê topyeŋe ya nânŋâne sâm hâum

pâpguai. Yenâmâ kopa. Otmu nângâjetâ ki keterakmap. Otmu topne ekmâ nângâne sâm yakât pâinmâ hâum pâpgumai. Otmu âlálâ yakât gurâ pâlâmje mansai. Yawu nañgan.

18 Yawu gârâmâ yu otjet sâm ekyongomune torokatmâ otmâ manjetâ ârândân otbuap. Yiwerene yuâmâ senyeje bok sâmu âlálâ yakât ekmâ topne ki nañgai. Yâhâ gâmâlâhâmâ nâje sâmune senyeje hâreakmu âlálâ ya ekmâ topne nângânomai yakât dop tatnihiap. Otmu nâhâlen torokatmâ salek salehâk mannomaihât nâhâlen mâtâp tap. Yawu gârâmâ orotmemeyeje bâleje ya pilâm nâhâlen gamâmâ nâhât manmanne ya mem hañgalakmâ salek salehâk manmâ yâhânomai. Yawu otmâ manjetâ lohimbi nombotjañe yekmâ yenjât nângâjetâ yahatmu yakât ki ajułaknomai.

19 Otmu lohimbiñe nâhâlen torokatmâ mansai yañe nine orop biwinenje kepeiakmâ konok otmu mansai. Otmu yawuâk torokatmâ mannehât nângâm nâhât komolân gâtje âlâ me âlâje otmâ tâpikgunê sâm otjetâmâ nâje biwi nângân nângânyeje mem kusân yîngiman. Mem kusânyîngimune ekmâ nângâm heñgeñgum manman âlepñan manmai. Otmu yeñe kunyeje kârikje otmâ hiliwahomaihât sâmune umatje âlálâ teteyîngiwuap. Otmu yeñgâlen takamune umatje yawuya teteyîngimapgât yeñe orotmemeyeje bâleje ya bet pilâm orotmemê âlepñeâk otmâ manmâ yâhânomai.

20 Nâje yenjât emet hawiñan kinmâ den sâmune engatne munje nañgai. Yawu gârâmâ lohimbi âlâ me âlâje nâhât den towatje nângâm yahatmâ launan membuap yâhâmâ nâ orop biwi konohâk

otmâ lau konok nem manmâ yâhânom.

²¹ Otmu nâye himbimâmbâ ge Awonanje âi sâm nihipop ya tuhum pesuk pilâmune ârândây oap. Yakât dopjeâk yene gurâ nâhât den nângâm lâum manjetâ ârândây otbuap otmuâmâ nâye sâmune nâhâlen torokatjetâ orowâk Awojne hâlânjmâ tatmâ yâhânom.

²² Laorika kapi ambolipje yen Anitâhât Wâtgât mâmânjahât Heakje den sâm tetem eknohop yu ekyongoan. Yakât otmâ yâkje mâmâje otyingimu den yukât topje nângâm hejgeñgunomai.” Yesuþe yawu sâm teteop.

4

Himbimgât gahatje hindakmâ aŋ sâm kinmu Anitâhât kaweje ehop.

¹ Otmu ya biatmu himbimân gahatje âlâ hindakmâ aŋ sâm kinmu ekban. Otmu den me mun pato âlâ emelâk nângâwan ya yawuâk yâhâpjje tetemu nângâwan. Yamâ yuwu sâm eknohop. “Yu me ya hâmbâi tetewuap yakât Anitâje sâm kalop. Garâ yu tiripgohomune ek.” Yawu sâop.

² Yawu sâmu yanâk Anitâhât Wâtgât mâmânjahât Heakje biwine mem purik pilâmu yanâk yâhâ tatmâmâ âlâ yuwu ekban. Anitâje kawe talop yan lajinje pato siliq siliq sâmap yawuyaþe kundenjan yerâmu ekban.

³ Otmu hambe mohat yawuya yanje kakjan hawamgum lajinje golâ golâ pato pilâm kinmu ekban.

⁴ Otmu lok kunje 24, hâk katipje kaok bolanj bolanj yawuya hiþ hârândây sâsâje ya mânuþakmâ

tatbi. Otmu ñerendeñ goliñak tuhuwi yawuya yanë kunyeñan hawamgum horarançim tatbi. Otmu yâk yeñgât kawe tatatyenê pato yamâ Anitâ hawamgum ikñiâk ikñiâk tatbi.

5 Yâhâ Anitâ patoyenê talop yâkâlembâ belek sâmu ekban. Otmu dennjeâmâ himbim gunjurun sâmu mun pato pilâmap yawuya yakât dop olop. Otmu yâkâlembâmâ kâláp lañinñe sem kilik kilik sâmap yawuya sem kinop. Otmu sem kilik kilik sâop yamâ Anitâhât Wâtgât mâmâñjahât Heak yâku yauuâk, dop yauuâk olop.

6 Otmu Anitâhât dâtâpjan saru pato nânj nânj sâmu yan emetsenñanje siliñ siliñ sâm hâumu belen sâmap dop yawuya yanë kâwinân liñgarakmâ nânj nânj sâm iop.

Otmu soñgo papato yawuya imbât mumuhât dop bia yanë hawamgum nombot nombot tatbi. Yâhâ senyenê yanjak pato, bet kulet otyingiop.

7 Añgoân ekban yamâ pusi papatonje, kutnje laion sâm, yakât kundenje yawuya. Yâhâpje ekban yamâ bulimakao pato yawuya. Yâhâ kalimbuñe yamâ lok kundenje yawu. Yâhâ imbâtnej yamâ tiwa yawuya.

8-9 Âlâhât konok konok peñgamyenê nombotgen kalimbu, nombotgen kalimbu yawu talop. Otmu omoñe hilâmje haonjmâ ârândâñ Anitâ yuwu sâm kiki mewañgimai.

“Anitâ patonenje gâhât tatañge, gâhât wâtge, gâhât orotmememehe ya ae señ señ me hou sâ sâ. Otmu gâhât nânjâmunje yahatmap. Gâ embâñjan tatmâ gaon. Otmu tatmâ gat, mâne tatmâ yâhâwion. Yakât otmâ gâhât

nângâmunŋe âlâ kândâkdâek otmap.”
Yawu sâm kiki mewaŋgimai.

10 Otmu sâp âlâ me âlâen kep mem mepaemaiân yan lok kunje 24 ya kerekŋe ñerendeŋyeŋe ya mem yâkât eŋgatjan horatbaŋgimai.

11 Horatbaŋgim nângâjetâ âlâ kândâkdâ otmu yuwu sâm kiki mewaŋgimai.

“O, Anitâ patonenŋe. Gike nângân nângângan otmat. Otmu gike wâtgan kinmâ hân himbim kândikyotgon. Otmu gikak âliwahap topŋe topŋe hânân kalon yanje torokatmâ yâhâwuapgât dop tatgihiawâk. Otmu nângârâ biatbuapgât gurâ dop yauwâk tatgihiap. Yakât otmâ gâ mepaeheksain. Otmu gâhât kutge konok sâm haŋ tuhumunŋe yupâ yapâ arimu ârândâŋ merândâŋ otmâ liŋgarakmâ imap.” Yawu sâmai.

5

Lama Nanŋe yâkât nângâjetâ yahalop.

1 Otmu Anitâ patoŋe bâtŋe bonâŋgen pepa âlâ mem goŋgoŋgumu ekban. Pepa yamâ nom-bot nombot kulemguop ya sâlikumai sâm mem goŋgoŋgum gâoŋ nombolân yâhâp sâhâop.

2 Otmu nâŋe aŋelo kârikŋe âlâ ekban. Yâkŋe yahatmâ kinmâ kârikŋe halahum yuwu sâop. “Pepa gâoŋân tap ya âlâŋe mem holajmâ mewalakum sâlikuwuap?” Yawu sâm den kârikŋan sâop.

3 Yâhâ himbimâŋ gâtŋe, me hânân gâtŋe, me wosapâ wosapâ gâtŋe âlâ me âlâŋe mem mewalakuwuapgât dop bia. Bia kârikŋe.

4 Yawu ekmâ yaŋak nâŋgâmune dopŋan ki otmu enŋat hako nâŋgâm hâk ɳâihâk isewan.

5 Nâŋe yawu isemune lok kunje 24 tatbi yâk yeŋâlen gâtne âlâŋe yuwu sâm eknohop. “Kâmbuk. Yura yeŋât komolân gâtne pusi pato âlâ, kutje Laion, yamâ Dawitihât sen, yâkne mumuŋambâ yahatmâ yan Manman bâleŋahât Amboŋe, kutje Satan, yâk mem ge kalop. Yâkne âlepŋe gâoŋ ya holanjmâ pilâm mem mewalakuwuapgât dop tap. Yâkât wâtne pato tatbaŋgiap. Yakât ki nâŋgârâ gorâhihimu ise. Pak sâm ek.” Yawu sâop.

6 Yawu sâmu pak sâm Anitâhât gotŋan soŋgo papato ya otmu lok kunyeŋe ya yeŋât hohetyeŋan Lama Nanŋe emelâk kum gâiwi, gutje orowâk yaŋe yahatmâ kinmu ekban. Otmu wâtne pato nandoroŋe tatbaŋgiop yakât dop kum ɳilipŋeâmâ nombolân yâhâp. Otmu biwinenŋe ekmâ nâŋgâmap yakât dop kum senŋe gurâ nombolân yâhâp. Otmu Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heak kinmap yakât dop yawuya olop. Otmu nengât nâŋgân nâŋgânnenŋe kusânakmu Anitâhât topŋe nâŋgânehât iŋŋak emelâk hâŋgângumu giop.

7 Otmu Lama Nanŋe yâkne yâhâ Anitâhât bâtné bongen pepa talop ya miop.

8 Memu yan soŋgo papato otmu lok kunje yâkne ba mem kuku parahu tuhum mepaewi. Yawu otmu lok kunŋaje waŋgam mem kep kuwi. Kep kum yakât kakŋan kondo goliŋak tuhum katŋetâ talop ya kâlehen to kukne suk suk yaŋe pindindiŋ sâm iop ya kondo konok konok mem Anitâhât lohimbi bulâŋe ulitgum mansai ya dop yongom yâk yeŋât denyeŋe nâŋgâekgât mem uk pilâŋetâ

Anitâhât hâmeñjan yâhâop.

9-10 Yawu otmâ yan Lama Nanje ya ekmâ mepaem kiki yuwu sâm mewaŋgiwi.

“Gâye lohimbi komotnej komotnej, emetsenje gahanjehen gehejehen, emelâk manbi, âun yu mansai, mâne hâmbâi tetehem mannomai yapâ gâtnej lok âlâ me âlâne gâhât nângânjetâ bonje otbuap yâk sârereyekmâ kaweyerjan kinbe sâm hânâan gion. Hânâan gerâ gâ go-honetâ mum yahatmâ benje Anitâhât senjan kinmâ yâk yengât sâm ultigumat. Yakât otmâ yâknej Anitâhât pat otbi. Yakât otmâmâ Anitâhât komolân torokatmâ mepaem hoj bawaŋgim manmâ yâhânomai. Yawu otmâ lohimbi nombotnej âlâ manman âilongo loŋgo manjetgât galemlipyene sâm katyekdâ gale-myongom manmâ yâhânomai. Otmu yawu otjetgât wâtge pato tatgihiap yanje pepa yu mem mewalaku.”

Yawu sâm kiki mewaŋgiwi.

11 Yawu sâm kiki mewaŋgijetâ aŋelo kiŋgitnej orowâk, sâlipyongonogmât dop bia, yanje yanâk tetem kurâp kinmâ hawamyongom yuwu sâm mepaewi.

12 “Lama Nanje ya kuŋetâ yapâ mum yahalop. Yakât otmâ mepaem manne. Otmu yâkât orotmemene, me tatatmemene, me nângân nângânje yamâ hou sâsâ. Otmu yu me ya otbuapgât dop yakât wâtnej ya emelâk Anitâne waŋop. Yâknej âlâlâ yakât amboŋe oap.” Yawu sâm mepaewi.

13 Yawu sâm mepaem kinjet Anitâne âliwahap topnej topnej emelâk embâŋân kalop, soŋgo bau,

saruân gâtnej, hân kâlehen gâtnej, wosapâ wosapâ gâtnej, otmu lohimbi himbimgât pat otbi yâk kereknej menduhuakmâ Anitâ otmu Lama Nanje yâk yetgât yuwu sâm mepaeyelekbi.

“Anitâ yahat yahatnej otmu Lama Nanje yetgât wâtyetnej ya dop konohâk. Otmu âwâ nan yetgât nângân nângânyetnej me, me orotmemeyetnej me, me kutyetnej ya dop konohâk tatyitgiap. Yakât otmâ mepaeyelekne.” Yawu sâm mepaeyelekbi.

¹⁴ Yawu sâm mepaeyelekjetâ yan songo papato imbât tatbi yâknej nângânetâ ârândângâk otmu “Ya bonjanâk,” yawu sâwi. Yawu sâjetâmâ lok kunnej 24 yâknej yawuâk sâm mepaeyelekbi. Yawu.

6

Lama Nanje yâknej gâonj nombolân konok ya mem holajmâ pilâop.

¹ Yawu sâm mepaeyelekjetâmâ Lama Nanjanje pepa ya mem kinmu ekban. Yâknej gâonj nombolân yâhâp yapâ gâtnej konok mem holajmâ pilâop. Mem holajmâ pilâmu songo papato munomaihât dop bia ya yeñgât kunyeñe yañe yahatmâ halahuop. Halahumu eñgatnej munñe yamâ himbim gunjguruñ sâmap yakât dopñe nângâwan. Otmu yâknej yuwu sâop. “Gam ari.”

² Yawu sâmu, beâsi kaok kaok yakât kakñan lok âlâ tatmu ekban. Yâhâmâ beâsi yakât kakñan talop yamâ lok papatonje ñerendeñ kunyeñan horarangimai yawuya kunjan horatbañgiwi. Otmu yañeâmâ kuk otmâ kasalipñe itit kiom tuhuyekbe

sâmâmâ tembe nananje teikum gâitmâ hâum ar-iop.

³ Arimu yanâk Lama Nanjanje pepa gâoŋ yâhâpje ya mem holaŋop. Mem holaŋmu soŋgo papato ya yeŋâlen gâtje âlâŋe yuwu sâmu nânŋâwan. “Gam ari.”

⁴ Yawu sâmu yanâk beâsi kuriŋ yanje teteop. Yakât kaknjanâmâ lok âlâ talop yanje asama pato miakmâek gam ariop. Otmu lohimbi hioŋakmâ kapam ahoŋjetgât Anitâŋe mâmâŋe otbaŋgim hâŋgângumu giop.

⁵ Arimu Lama Nanjanje gâoŋ kalimbuŋe ya mem holaŋop. Mem holaŋmuâmâ soŋgo pato âlâŋe yuwu sâop, “Gam ari.” Yawu sâmu yanâk beâsi heleŋ ya teteop. Yakât kaknjanâmâ lok âlâ talop yanje sot me senje âlâlâ kaknjan katmâ dop memai ya miop.

⁶ Ya memu soŋgo papato tatbi yâk yeŋâlen gâtje âlâŋe kârikje halahum yuwu sâm lok beâsi kaknjan talop ya ekuop. “Gâje sot âlâ mem aman tipinjan mânuŋdâ tatmu hâmbâi po tetewuap yanâmâ yakât hâmeŋe mem yahatbuat. Otmu sot mem itâkalân mânuŋmâ yakât hâmeŋe gurâ mem yahatbuat. Otmu hânjan kulemjan po pato tetem ki liŋgarakmâ imbuap yakât otmâ wain toŋe otmu nak âlâ, kutŋe oliwa sâm, yakât toŋe yakât hâmeŋaŋeâmâ amutgen talâk.” Yawu sâm hâŋgângumu giop.

⁷ Arimu benŋe Lama Nanjanje gâoŋ imbâtje ya mem holaŋop. Mem holaŋmu soŋgo papato bâiŋe yanje kârikje halahum yuwu sâop. “Gam ari.”

⁸ Yawu sâmu yanâk beâsi gimbaŋ kâiâk mâyâk

yanje teteop yakât kaknjanâmâ lok âlâne talop. Otmu yâkât kutnejâmâ Mumuhât Mâtâp Pato yawu. Otmu yâkât betñan lok âlâ, kutnej Hiliwaho Hiliwaho sâm, yanje watmâ takaop. Yâkijêâmâ lohimbi mem kâsip misip tuhuyekmâ komot imbât katyehowot. Yawu otmâ komot konohâmâ yongomutâ hiliwahojetgât wâtyetnej tatyitgiop. Otmu sâmutâ mesek umatnej teteyingimu lohimbi nombotnejâmâ mum hiliwahowi. Me soñgo sâtñanje tetem yinginetâ muwi. Me po pato tetemu yanâmâ kapam ahom muwi. Otmu kulem yu teteâkgât yâknej gem surutuk sâm ba ariowot.

9 Arimutâ yanâk gâoñ momeñe ya mem holañop. Mem holañmu yuwu tetemu ekban. Hotom u uminiwi yakât alata Yerusalem yenjât opon kâmbukñan talop ya dop kum âlâ yawuya himbimân katmu talop ya tetemu ekban. Yanjeâmâ embun lohimbi emelâk yongojetâ muwi ya yenjât umutyene ya tatjetâ ekban. Yâk yenjât topyeñeâmâ yuwu. Embâñân angoân lohimbi nombotñanje manmâ Anitâhât tem lâum manmâ kasalipyene yenjât Porom Lâpio yakât hâkâñ otbi. Otmu lohimbi nombotñanje Yesu mepaem manjetâ yakât kasalipyene yongojetâ muwi. Komot yâhâp ya yenjât umutyene ya ekban.

10 Otmu Anitâ yuwu sâm ulitguwi. “O, Amboñenje, topge yamâ iknjâk tap, ki otmâ tâpikgumat. Yakât otmâ nen kereknej yuwu sâm âihohomunjé nâñgâ. Lohimbiñe hânâñ manmâ kasa otningim nongonjetâ muwin yakât sâp girawu yaen gâne matnej otyingiwuat?” Yawu sâwi.

11 Yawu sâñjetâ yanâk Lama Nanne yanje sâñgum

kaok konok konok yingimu mejetâ yuwu sâm ekyongop. “Yen tipiñe tatmâ nângânet. Angoân yen yongojetâ muwi. Otmu yapâ torokatmâ bukulipyenye yawuâk yongojetâ mum gawi. Otmu torokatmâmâ hâmbâi nombotje âlâ yawuâk yongojetâ munomai ya Anitâne yekmâ nângâmu dopñan otbuap. Yanâmâ yen yongowi yakât matje nâku kâpekyiñgiwom.” Yawu sâop.

12 Yawu sâm gâoñ nombolân konokje ya mem holañop. Mem holañmu yan yuwu tetemu ekban. Yanâmâ mososoñ pato miop. Memu yan hilâmgât emetsenje irik irik sâop yamâ kâláp gâwuñe yawu olop. Yâhâ omongât emetsenje yanjeâmâ kuriñ kuriñ hâum hepnenje gemu ekmain yakât dopñeâk olop.

13 Otmu siru pato memu nak esenñañe beretek sâm hânân gemap yakât dop otmu himbimâmbâ pitu yanje aksihâk beretek sâm gewi.

14 Yâhâ nenje sângum mem pâj pâj kepehe-main. Yakât dopñeâk himbim yamâ ba nombot ga nombot, nombot nombot yanje yawu kepeiahop. Otmu pumje papato otmu mâtuña yanje aksihâk kaweyeñe pilâm orotok sâm gulip malap otbi.

15 Otmu lohimbi kerek, lok papato me inñe, lok kunje me tâñât, kaok me heleñ, iri sikumyeñe orop me umburuk mansai, lok topñe topñe kerehâk ya tetemu wosapâ ba misiñgurakne sâm hâum pâpguwi.

16-17 Ya misiñgurakne sâm hâum pâpgum yan yuwu sâwi. “Bâe, yuâmâ sâp pato tâlâhuap. Yawu otmâ Anitâ otmu nanje yâk yetñak kuk pato otningim sâmutâ âlâlâ yakât wâtnje biatbe sâm oap.

Yakât otmâ nen yu gulip otmâ metenomosain yukâ. Anitâ nanjâitje ewun tatmâ nenekdemosawot yamâ embaken hân kâlehen hangunom. Nen yâkât senjan âlepje wâtnenje tatningimu eknomgât dop âlâ ki tap. Yakât girawu otmâ misingurakne. Yakât otmâ kât pato me, pumje lauñe yañe nenehâkgât nañgain.” Yawu sâwi.

7

Isirae lohimbi komotje komotje ya yeñgât kundenyenjan undip katyehop.

¹ Otmu ya biatmu yakât kakñan añelo imbât kinjetâ yekban. Añelo imbât yañeâmâ hân nombot nombot siru pato dondâ pilâop yakât mâtâpjé kum mañguwi. Kum mañgujetâ nânj nânj sâop.

² Yawu otmu yan añelo âlâje sikop gahañehen tetem kinmâ Anitâ manman amboje yâkât komot ya yeñgât kundenyenjan undipje katyekbe sâm kinop.

³ Yawu kinmâ bukulipje yuwu sâm ekyongop. “Yen siru ya ki pilâjetâ miâk. Nenneâmâ aingoân sâp yiwerenje yu Anitâhât lohimbi yamâ ikjahât undip katyekmunje tâj tâjâk tetemuâmâ yakât kakñan siru ya pilâjetâ miâk. Mem yan Anitâhât kasa ya meteyehâk. Otmu undipje orowâk katyekmunje kinnomai yamâ ki meyekbuap.” Yawu sâop.

⁴ Otmu Isirae lohimbi Anitâhât komolân gâtje yongonjetâ nângâwan yamâ emelâk yâkât pat otbi. Yâk yeñgât dop yamâ menduhuakjetâ 144,000. Otmu Isirae lohimbi yuñe hionjakmâ komot kâi nombotgen yâhâp otbi ya yeñgât dopyeñe yuwu.

5 Yura yâk yeñgât komolân gâtnej yapâmâ 12,000 yakât dop. Otmu Luwen yâkât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu Gat yâkât komolân gâtnej gurâ yawuâk 12,000.

6 Otmu Asehât komolân gâtnej gurâ yawuâk 12,000. Otmu Napthalihât komolân gâtnej ya gurâ yawuâk 12,000. Otmu Manasehât komolân gâtnej gurâ yawuâk 12,000.

7 Otmu Simiongât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu Lewihât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu Isasahât komolân gâtnej gurâ 12,000.

8 Otmu Sewulungât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu Yosepgât komolân gâtnej gurâ 12,000. Otmu bâiñeâmâ Benyamingât komolân gâtnej 12,000. Lohimbi komot yuñe Anitâhât pat otbi.

Lohimbi kiñgitnej orowâknej kinmâ Anitâ yet Yesu mepaeyelekbi.

9 Ya ekmune pesuk sâmu yakât kakñjan lohimbi kiñgitnej orowâk hânñjan kulemnjan manbi yanje takâ menduhuakmâ kinjetâ yekban. Otmu lohimbi ya sâlipyongonomgât dop bia. Yanje Anitâ otmu Lama Nanne yâk yetgât gotyetñjan kinbi. Kinmâ sâñgum kaok bolan bolan mânunjakjetâ ge engatyenjambâ hârâtâhâk kinmâ ariop. Yâknej awu tawu mem lapu lapu tuhum yuwu sâm Anitâ mepaem kinbi.

10 “O, Anitâ Tihit Amboñe. Gâñje nen giķe pat sâm kuningion. Yakât otmâ ki hiliwahonom. Otmu giķe nange, Lama Nanñanje nengât tosahât otmâ umatnej miop. Yakât otmâmâ sâp yiwerene yuâmâ nenje manman âlepñjan manmâ gain.” Yawu sâwi.

11 Yawu sâjetâmâ ajele kiŋgitje orowâkje menduhuakmâ Anitâ otmu Lama Nanje, soŋgo papato imbât, lok kunje yâk kerek hawamyongom kurâp kinbi. Kurâp kinmâ Anitâ mepaem yuwu sâwi.

12 “Nen Anitâ Ambonenjahât wâtnjan manmain. Yâk nângân nângânje âilonjgo. Otmu âlâlâ yakât amboŋe oap. Yâhâmâ laŋinŋanâk tatmâ gamap. Manman amboŋe yu bulâŋe. Otmu yâkje buku âilonjgo otningim gamap yakât mepaembisâin.” Yawu sâwi.

13 Yawu sâjetâ lok kunje 24 yâk yeŋâlen gâtŋanje yuwu sâm âinohop. “Lohimbi yu sâŋgum kaok bolan̄ bolan̄ mânuaŋakmâ kinsai ya wosakembâ takai? Otmu topyeŋeâmâ girawu?”

14 Yawu sâm âinohomu yuwu sâm ekuwan. “Nâmâ wongât âinohoat? Gâŋe eknohoâyâ.”

Sâmune sâop. “Lohimbi yuâmâ emelâk kasalipyerŋanje mem ge katyekne sâm mem âlâlâ tuhuyekjetâ hâhiwin kakŋan manmâ gawi. Yawu otyingŋetâ sâtgum manmâ biwiyene Yesuhâlenâk katmâ manbi. Yakât otmâmâ emelâk Lama Nanje hepŋanje tosayene pirim iŋje pat kuyiŋgiop.

15 Yakât Anitâhât senŋan kinmâ sâp ârândâŋ yâk mepaem hoŋ bawaŋgim manmai. Yawu otmâ manmâ yâhâjetâ Anitâ manman amboŋanje gale-myongom mâmâŋe otyingimap.

16-17 Otmu Lama Nanje yamâ Anitâhât senŋan kinmâ gamap. Yawuhât yâku yauuâk yâk yeŋât galem otmâ manman kârikje yakât to senŋanâk dâiyekmâ arimu yan nem piriakmâ mepaekmâ mannomai. Yawu otmâ Anitâŋe yâk yeŋâlen umatŋe âlâlâ teteyingimapgât manman sânduhâŋ katyekmâ wawaeyekbuap. Yakât kakŋanâmâ

yâhâp̄ne torokatmâ enjat hako otmâ gilâp iseno-maihât dop ki tap. Me sotgât yâhâp̄ne ki po yingimu munomai. Me tohât enjatyenje ki saj sâwuap. Me sikopnje yongomu yan wâtyejenje ki houj sâwuap." Yawu sâop.

8

Lama Nanje yâkje gâoŋ bâiŋe ya mem holaŋmâ pilâop.

¹ Ya ekmune biatmu Lama Nanjanje gâoŋ nombolân yâhâp̄ne ya mem holaŋop. Mem holaŋmu yanâk mun ya bialop. Mun ya biatmu Anitâ hawamgum kinbiŋe in tatmâ hutuk sâm kinbi.

² Yawu kinjetâ kâlep ki otmâek aŋelo nombolân yâhâp̄ yanje Anitâhât senjan tetem kinjetâ yekban. Kinjetâ Yesuŋeâmâ lâmun nombolân yâhâp̄ ya yingimu mewi.

³ Otmu yâk yeŋgâlen gâtŋe âlâŋeâmâ kondo golŋak tuhuwi ya memâmâ alata yan hotom uwi yakât nombotgen ari kinop. Otmu lohimbi nombotŋe alata amutgen kinmâ yan Anitâ ultigum manbi ya yeŋgât den ya haŋ sâm yâhâmu tepŋe nâŋgâyiŋgiâkgât Yesuŋe to kukŋe suk suk yamâ gâimu kondoân ya pik sâm iop.

⁴ Pik sâm imu aŋelonje mem moselemu Anitâhât hâmeŋjan yâhâop. Yâhâmu yanâmâ tepŋe nâŋgâyiŋgiop.

⁵ Otmu ya pesuk sâmu aŋelo yanje alata yapâ kâlâp mem kondo kâlehen katmâ mem ari akŋangen panmu hânâñ sem tok sâm giop. Hânâñ gemu elem ya tok sâm belek sâmu himbim

guñguruŋ sâop. Himbim guñguruŋ sâm arimu mososoŋ pato miop.

Añelo kândikuŋe lâmunŋe kunop.

6 Otmu añelo nombolân yâhâp yaŋe lâmunyenje âlâku konok konok miakmâ kunne sâm otmâ menduhuakmâ kinjetâ yekban.

7 Añelo añgoân lâmun kunop, sâp yanâmâ gelâk kândâk kândâk otmu kâlâp yaŋe hepŋak pato otmâ hânâñ kionŋmu ekban. Yâhâ hânâñ giop yaŋeâmâ puŋ sâm hewukŋe nombotŋeâk siop. Komot kalimbu gârâmâ yakât hohetyenjambâ gâtŋe konohâk yaŋeâmâ sem meteop. Yâhâwâmâ talowot.

Añelo yâhâpŋaŋe lâmunŋe kunop.

8 Yawu otmâmâ añelo yâhâpŋaŋe lâmunŋe kunmu yan wahap âlâ giop. Yamâ kâlâp pato yawuya. Yaŋeâmâ ge saru kâlehen giop. Saruân gemu yan saru torehenŋe giowângen yaŋeâmâ hewâk pato olop.

9 Hewâk pato otmu saruân gâtŋe yan iwi ya aksihâk muwi. Otmu nombotŋe saruân waŋga mem bam gam otmâ manbi yâk gurâ yawsuâk saru kakŋan gulip otbi. Yâhâ nombotŋe pato yamâ âlepře hâmeyenje kinop.

Añelo kalimbuŋaŋe lâmunŋe kunop.

10-11 Añelo kalimbuŋaŋe lâmunŋe kunop. Kunmu pitu pato âlâ, kutŋe Kalak sâm, yaŋe sem laŋ laŋ sâm kionŋop. Yaŋe himbimâmbâ ewapâ gemu yan to senŋe senŋe yakât nombotŋeâk kalak olop. Komot kalimbuŋambâ komot konohâk yaŋeâmâ kalak olop. Yâhâ yâhâp yamâ ukenŋe yawsuâk

olowot. Yawu otmu lohimbi nombotŋaje to kalak newi yaŋe muwi.

Aŋelo imbâtŋaje lâmunŋe kunop.

¹² Aŋelo imbâtŋaje lâmunŋe kunop. Kunmâ dewutâ emetsenŋe pitu topŋe topŋe laŋinyeŋe yamâ kâtâpgumu omoŋguop. Otmu dewutâ nombotŋe yamâ nombolâk pilâmu nomborâmâ omoŋguop. Otmu emetsenŋe yawuâk, otmu pitu gurâ yawuâk laŋinyeŋe inin pilâmu sânduk sâm iop. Yawu otmu hilâmgât emetsenŋe ya kâtâpgumu hilâm kârikŋan omoŋ sâhâop. Otmu dop yawuâk omoŋgât emetsenŋe ya gurâ kâtâpguop.

¹³ Otmu ya biatmu yakât kakŋjan âlâ tetemu yuwu ekban. Tiwa pato pâp pâp sâm hanjân yâhâm arimu ekban. Hanjân yâhâm ari kârikŋe halahum yuwu sâop. “Bâe, âlâlâ teteap yuâmâ ki orotŋe. Aŋelo nombotŋe âlâ yâkŋe lâmunyeŋe kunne sâm oai. Kunjetâ sâp yanâmâ umatŋe topŋe topŋaje lohimbi kakyeŋan yâhâwuap. Hâmbâi yan girawu otnomai sâm nâŋgâm oan yukâ.” Yawu sâop.

9

Aŋelo momeŋaje lâmunŋe kunop.

¹ Aŋelo momeŋaje lâmunŋe kunop. Kunmu yan pitu pato âlâŋe himbimâmbâ gemu ekban dop yawuya aŋelo âlâŋe himbimâmbâ gem hânâŋ kionjop ya tetemu ekban yakât topŋeâmâ yuwu. Yâkŋe hem nâpumŋe yapâ âlâlâ bâleŋe topŋe topŋe holajmu yahatmâ ariâkgât himbimâmbâ giop.

² Gem hem nâpum yakât gahatŋe ya mem pilâmu aŋ sâmu utun pato gam yâhâm emetsenŋe ya kâtâpguop. Kâtâpgumu omoŋ pato sahahop.

3 Otmu utun yâhâop yakât biwiñambâ dimuñ tem pato ya teteop. Tetem utun ya biwiñambâ gemâmâ kulahâ bâlenjañe ningimap dop yawuâk yinjiop.

4 Otmu amboyenjañeâmâ yuwu sâm ekyongop. “Yenâmâ nak me senje âlâlâ esenje ya nene sâm ki genomai. Me Anitâhât lohimbi undip katyinjetâ yâkât pat otmâ mansai yâk yekmâmâ hâhiwin ki yinjinomai. Yâhâ nâje mâmâje otyinjimune ari lohimbi tâñât, undipyenje bia yamâ hâhiwin pato yinjinomai.

5 Hâhiwin yinjetâ sâtgum manjetâ emetsenje mome pesuk sâmu yanâmâ sânduk sâwuap.” Yawu sâm hângânyongop.

6 Hângânyongomu ge lohimbi yinjetâ hâhiwin nângâwi ya biatyinjigâkgât mâtâp hâum pâpgum manbi. Hâhiwin ya yawuâk nângâm manjetâ emetsenje mome pesuk sâmu yanâk hâkyeje sânduk sâop.

7 Otmu dimuñ yanjeâmâ yingine sâm beâsiñe beren beren otmâ kinmap dop yawuâk otmâ kinjetâ yekban. Yâhâ kunyeneâmâ ñerendeñ goliňak tuhumai yawuya mem lok papatorje ñerendeñ horarançimai dop yawuyañe horarançim kinjetâ yekban. Kun kundenyeje yamâ lok nengât kun kunden yawuya.

8 Yâhâ somotyeje yamâ kâkâlep yanje silik solok sâm giop. Yâhâ sâtyeje yamâ puaiâ sâtnjañe kâkitik sâmap, dop yawuya.

9 Yâhâ dihinyenahât katipje yamâ hâmbâ kârikñe yawuya. Yâhâ peñgamyenje mun pato pilâop yamâ gâmut huwuwuñ sâm gam arimu

nângâmain yawuya bia. Ya wangim dop âlâ olop.

¹⁰ Yâhâ sopyeñeâmâ boson bosoñ sopñe yawuya. Otmu yanjeâmâ lohimbi kârâyekmu hâhiwin pato nângâwi. Hâhiwin pato nângâwi yakât kakñan emetsenje mome pesuk sâop.

¹¹ Otmu amboyeñe yamâ añjelo âlâ hem nâpum pato tumuñe ki ehekñe yakât amboyeñe. Añjelo yakât kutñe yamâ Isirae yeñgât denân Awaron, yâhâ Girik denân Apolian sâmai. Yakât topñeâmâ yuwu tap. “Kiom Amboyeñe.”

¹² Otmu añjelo momerâñe lâmunyeñe kunbi yapâ umatñe teteop yamâ bialop. Otmu umatñe yâhâpñe otmu kalimbuñe tetewe sâm olop.

Añjelo nombolân konokñañe lâmunye kunop.

¹³ Añjelo âlâ nombolân konok yanje lâmun ya kunop. Kunmuâmâ alata amutgen kinbi yanje Anitâ yuwu sâm ekuwi.

¹⁴ “Emelâk añjelo imbât yanje to pato âlâ, kutñe Euparata sâm, yan lohimbi bâleñe yanje matñe menomai yakât mambotmâ tatjet sâm dâmân kâlehen katyekñetâ tatbi. Katyekñetâ tatjetâ emelâk yongone sâm yakât heweweñ otmâ mitiwahom tatbi. Yâhâmâ matñe yinçinetgât añjelo lâmun kunmâ kinsap yu hângângurâ holanyeckmu ariñjetgât nañgain.” Yawu sâwi.

¹⁵ Yawu sâñjetâ yanâk ari holanyeckmâ lohimbi kâsipyongoñetâ komot kalimbu otbi ya yeñgât hohetyeñambâ gâtñañe komot konok mem gulip tuhuyekñetgât sâm hângânyongop.

¹⁶ Hângânyongomu emelâk arine sâm bunewâk henjemahom tatbihât yapâ yahatmâ ariwi. Otmu yâk yeñgât kapam lok beâsi kakñan tatbi ya

sâlipyongonogmât dop bia. Yamâ komot pato, 200 milion yawu.

17 Otmu kapam lok beâsi kakjan ariwiñe kapamgât hâk katipñe topñe topñe mem hañgalakbi. Nombotñe kisi kisi, nombotñe kuriñ, kâláp koketñe kuhuluñ kuhuluñ yakât dop me hep yawuya, yâhâ nombotñe gimbañ yawuya. Yâhâ beâsi yeñgât towatyene yamâ yuwu. Kunyeñe yamâ pusi pato, kutñe Laion sâm, yâkât kunñe yawuya. Wâtyeñe pato tatyinqiop yakât lauyenjambâmâ kâláp pato sem kilik kilik sâm punduiñ sâm kinmap yawuya ekban. Yanje ari lohimbi kâsipyongoñetâ komot kalimbu otbi ya yeñgât hohetyejambâ gâtñe komot konok sem gulip tuhuyekñetgât sâwi.

18-19 Yamâ betyeñehen otmu dâtâpyeñehen yamâ sâtñeâk hârok. Yâhâ hapeyeñahât sâtñe yamâ mumakgât sâtñe dop yawuya bia. Ya wangiap. Yanje lohimbi kerek hilipyongomu hâhiwin dondâ nânjâm muwi.

20 Otmu lohimbi komot kalimbu tatbi. Yapâ gâtñe komot konok emelâk gulip otbi. Yâhâ komot yâhâp tatbi yanjeâmâ orotmemeyerje bâleñe ya ki bet pilâwi. Yamâ kunyeñe kârikñe otmâ torokatmâ weke bâleñe yeñgât nânjâñetâ bonje otmu mepaeyekbi. Yâhâ Porom Lâpio yawuya yeñgât umutyene ya hâwiwi, me kâtñak gâiwi, me golinjak me siliwañak um kutakum yañak mepaewi. Yawu otmâ wahap tâñât, hâliñe bia, yakât nânjâñetâ yahalop.

21 Otmu kombo meyinqine sâm dondâ yongoñetâ muwi. Me sait bâleñe, me karasuña, me kâwâ

konda me âlâlâ ya otbi. Yawu otmâ manmâ Anitâhâlen biwi nângân nângânyeñanje ki kepeiwi. Orotmeme bâleñje ya torokatmâ otmâ manbi.

10

Añjelo âlâñe pepa mem Yoane wañmu niop.

¹ Otmu ya pesuk sâmu añjelo âlâ ekban. Yamâ wâtnje pato nandoroje tatbañgiop yanje himbimâmbâ elem kulewoñboj biwiñambâ gemu ekban. Añjelo yakât kun kundennej yamâ sikopnej siliñ siliñ sâm hâumap yakât dop otmâ lañinje pilâmu yâkât kun kundenjan yamâ hambe mohat yanjak pato otmu ekban. Kâi pawutnjé yamâ kâlâp semu koketnjañje lañ lan sâm ímap dop yawuya.

² Yâhâ bâtnjan pepa mem talop yanje pererenj sâop. Otmu kâine pererenj sâm bonângenje saruân tâlim kanehenje hânân tâliop.

³ Yawu otmâ yan halahuop. Halahumu elem pato ya hâreakmu himbim guñguruñ sâmu nângâwan.

⁴ Topnej ya nângâm kulemuwe sâm ot tatmune benje, Yesuñje himbimâmbâ den âlâ yuwu sâop. “Yoane, elem kulewoñboj munnej pilap yakât topnej ki kulemu. Yamâ inâk ândâwâk nângâm biwihanâk katbuat.” Yawu sâop.

⁵ Otmâ añjelo yanje bâtnje bongen siwirahom panmâ himbimân ekmâ yuwu sâop.

⁶ “Anitâ manman amboñe. Gâ embâñjân tatmâ gaon. Otmu tatmâ gat, mâne tatmâ yâhâwion. Wâtge kâriknej pato tatgihiap. Yawu tatgihiapgât otmâ himbimân, hânân, toen, saruân, me sennej

âlâlâ wosapâ wosapâ tatmâ arai ya gâje sârâ tetewi.

⁷ Wâtge pato yawu tatgihiap yakât otmâ sârâ sâp pato yu emelâk tâlâhuap. Yakât otmâmâ sâp yiwerenje yu alata amutgen kinsai ya yenjât nânjâmâmâ kasalipyenje matne bâleje yingirâ mejet. Otmu emelâk gâje poropetelipge den ekyongorâ sâm tetem gawi yakât bulâje yiwerenje teteâkgât yakât aŋelo nombolân yâhâpjanje lâmunje ya kunâk.” Yawu sâop.

⁸ Yawu sâmu yanâk Yesuŋe himbimâmbâ yuwu sâm eknohop. “Aŋelo kâinje nombotne hânân tâlim nombotne saruân tâlim pepa mem pereren tuhum kinsap ya ari bâtnjan me.” Yawu sâop.

⁹ Yawu sâmu arimune aŋelo yaŋe yuwu sâm eknohop. “Pepa yu gihimune mem ne. Nendâmâ lauhan membuap. Yâhâ nem kut pilârâ tepgan gewuawâmâ tepge irik irik sâmu hâhiwin nânjâwuat.” Yawu sâm eknohop.

¹⁰ Yawu sâm mem nihimu newan. Mem nemune kâkânan bâok sâop. Yâhâ tepnan giop yanâmâ hâhiwin nihiop.

¹¹ Hâhiwin nihim yanâmâ yuwu sâm eknohop. “Gâ ihilâk lohimbi hânjan kulemjan kapi wosapâ me wosapâ manmâ arai ya yenjâlen ari yu me ya teteyenjiguapgât topne sâm tetem ekyongowuat.” Yawu sâm eknohop.

11

Anitâhât hoŋ bawa lok yâhâp yâk yetgât topyetne

¹ Otmu kapam dop tuhu tuhu ya mem nihim yuwu sâm eknohop. “Gâ yahatmâ ari. Anitâhât opon kâmbukñahât ginje hotom umai yakât

tunjuŋe nombot yakât dop tuhum ek. Otmu lohimbi nombotjaŋe Anitâ hoŋ bawaŋgim mepaem kinsai ya amonŋe kinsai ya sâlipyongom dopyenje nâŋgâ.

² Yâhâ Anitâhât topŋe ki nâŋgâmai yamâ yae-hen tai yâhâmâ kasalipyeŋeŋe taka emet kapiyeŋe Anitâhât kawenje tap ya limbâroŋgum hâhiwin yinginjetâ sâtgum mannomai. Sâtgum manjetâ emetsenje 42 pesuk sâwuap. Yakât otmâ yâhâmâ ki sâlipyongowuat. Pilâyekdâ in tatnomai.

³ Yawu otmâ hâhiwin nâŋgâm sâtgum manjetâ yan nâŋe hoŋ bawayâhâtné yâhâp katyelekmune lohimbi yaŋe munomaihât kou kendâmahom kun-yetŋan kepeim Anitâhât topŋe sâm ekyongom manmutâ emetsenje 42 pesuk sâwuap.” Yawu sâop.

⁴ Yâhâ Anitâhât hoŋ bawa lok yâhâp yâk yetgât topyetŋeâmâ yuwu. Yâhâmâ nak âlâ, kutŋe oliwa sâm, yawuya. Me balam yâhâp sem kilik ki-lik sâm kinmap yawuya. Yâkŋeâmâ Anitâ hoŋ bawaŋgim yâkât topŋe sâm tetem ekyongom mandomawotgât sâm yitgiop.

⁵ Yâhâ tetemu ekban yakât torokatmâ yuwu sâwe. Lohimbi nombotjaŋe orotmeme bâlenje otmâ mansaiŋe yotgone sâm gotyetŋan arinjetâ yâk yetgât lauyetŋambâ kâlâp punduŋ sâm seyekbuap. Yakât sâm kalop.

⁶ Lok yâhâp yaŋeâmâ Anitâhât wâtŋan kinmâ gelâk âlâ ki giâk sâmutâ ki gewuap. Sâp yan Anitâhât den ekyongoromawot. Yâhâ to senŋaŋe hep olâk sâmutâ hep otbuap. Me kundat umatŋe topŋe teteyiŋgiâkgât nâŋgâromawot ya gurâ âlepŋe

teteyiŋgiwuawâk. Yakât wâtyetje pato tatyitgiap.

⁷ Otmu Anitâhât den ya sâm tiŋ pilâromawot yan hem nâpum bâlenjahât amboŋe yané yapâ yahatbuap.

⁸ Yahatmâ kapi âlâ kutŋe âiŋe Sotom sâm, otmu kutŋe âlâmâ Aihita, yan Kudâyetje howanân kunjetâ muop kapi yan ari kasa otyitgim yotgomu mundomawot.

⁹ Yawu otyitgimu yan mitihât kasa hânjan kulemjan kapi wosapâ me wosapâ gâtŋanje yâk yetgât den pat ya nâŋgâm taka yelekmâ mem hanyotgomaihât galemyetje kinjetâ ki mem hanyotgonomai.

¹⁰ Yawu otjetâmâ nombotŋanje yuwu sânomai, “Bâe, hoŋ bawa yâhâp yuŋe taka hâhiwin kakŋjan katnenekmutâ sâtgum manmâ gain ya muawot.” Yawu sâm bukulipyenje orop yeŋeâk heronje naŋgaŋgim senje âlâlâ aŋgi gungi otmâ yâhânomai. Otmu yâk yetgât sâm torokatyitgim oŋ girinj otnomai.

¹¹ Yawu otjetâ hilâm kalimbu otmu âlâhât nombolâk ya pesuk sâmu imbâtŋjan hilâm kârikjan yanâmâ Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe ge mâmâŋe otyitgimu yahatdomawot. Yahatmâ kinmutâ yan lohimbi nombotŋanje gotyetŋambâ gam arinomai yané yelekmâ umutyeŋe arimu kingityenjahât dondâ otnomai.

¹² Yawu otmutâ yanâk himbimâmbâ Yesuŋe den âlâ yuwu ekyotgowuap. “Yet yuân gayet.” Yawu sâm ekyotgomu elem kulewoŋboŋ biwiŋambâ yâhâmutâ kasalipyetŋanje yelekjetâ sâtŋe otbuap.

¹³ Yâhâromawot yanâk mososoŋ pato membuap. Memu emetyeŋe mem gâsuk tuhumu amon âlâek

yanje putuk sâwuap. Otmu lohimbi matje 7000 yongomu munomai. Muñetâ yanâmâ lohimbi nombotje ki hiliwahonomaije Anitâhât kulem ya ekjetâ sâtje otmu yâkât nângâjetâ yahatbuap.

¹⁴ Umatje yâhâp teteap yamâ pesuk yap. Yakât kakñan kalimbuje yu tetewe sâm oap.

Añelo nombolân yâhâpjañe bâiñe lâmunje kunop.

¹⁵ Añelo bât nombolân yâhâpje, bukuyenje bâiñe yanje lâmun kunop. Kunmuâmâ añelo kinjigitje orowâkje den kârikjan yuwu sâjetâ gemu nângâwan. “Kutdânenje Anitâje nanje hângângumu ge lohimbi yeñgât lok kutdâ manmâ tihityeje otmâ manbisâp yakât sâp emelâk tâlâhuap.” Yawu sâm mepaewi.

¹⁶ Otmu lok kunje papato 24 ya Anitâ hawamgum tatmaije yuwu sâm Anitâ kiki mewanjawi.

¹⁷ “O, Anitâ, Wâtgât Amboje. Embâñân hân him-bim ki kândikyotgonâmbâek tatmâ gaon. Otmâ tatmâ gamat.

Sâp yiwerenje yu topnje katmâ lohimbi hânjan kulemjän manmâ arai yamâ gâje galemyenje pato otmâ yâhâwuat. Yakât nângâmunje hân himbim pâron oap.

¹⁸ Yâhâ lohimbi nombotjañe gâhât topge ekmâ nângâhihijetâ gemu betgihim komolipge mem âlâlâ tuhuyekmai. Yawu otmâ orotmeme bâleñje otmâ manmâ gai yakât matje yinjiwe sâm oat. Matje yinjiwe sâm otdâ kuk pato otmâ ahone sâm oai. Otmu gâje lohimbi kerek yeñgât biwiyeje ekmâ

nângâm matne yingiuuatgât sâp ya tâlâhuap.
Yakât otmâ gâ mepaeheksain.

Otmu sâp yiwerenje yuâmâ poropete nombotjaŋe gâhât tem lâum manmâ gawi, me lohimbi nombotjaŋe gâhâlen biwi nângân nângânyeŋanje kepeim manmâ gawi, yâknej hâmenje âlepnej menomaihât sâp yu tâlâhuap. Yakât sâm gâ mepaeheksain."

¹⁹ Yawu sâm kiki mewanginjetâ Anitâhât opon kâmbuknej himbimân tap yakât gahatnej ya hindakmâ aŋ sâm kinop. Hindakmâ aŋ sâm kinmu yakât kâlehen girem den sâm kulemgum kalop yakât katipnej ya teteknjan otmu ekban. Yawu otmâ belek sâm himbim gunjuruj sâm gelâk kândâk papato giop. Yawu otmâ yan mososon pato memu hân hârohâk sâñ sâñ sâop. Yawu tetemu ekban.

12

Imbi âlâŋe naom memu puaianje nem kerengetbe sâm olop.

¹ Kulem âlâ himbimân yuwu tetemu ekban. Imbi âlâ hâk katipnej mânuŋakmâ talop yakât kundenjeâmâ sikopnej siliŋ siliŋ sâm hâumap yawuya. Yâhâmâ omongât emetsenje laŋinje pilâop yakât gotnjan kinop. Yâhâ kunnejê mâpuŋjanâmâ pitu kâiân yâhâp tatbi.

² Otmu imbi yamâ tepdâek. Yawu gârâmâ naom ya membe sâm hâliliakmu hâhiwin nângâm isem talop.

³ Yawu olop yakât kulem âlâ himbimân yuwu tetemu ekban. Puaia kuriŋ bâleŋe yawuya. Kunnejâmâ bât nombotgen yâhâp. Yâhâ kunnej

ya ârândâŋâk lok papatonje ñerendeŋ horaraŋgimai yawuyaŋe hârâtâhâk horaraŋgim talop. Yâhâ ñilipjeâmâ bât nombot nombot hârok.

⁴ Yâhâ yanje himbimân pitu kâsipyongomu komot kalimbu otbi. Komot konok yamâ aksihâk hapeŋjaŋe gâwâreyekmu pek sâm hânâŋ gewi. Yâhâ komot yâhâp yamâ pilâyekmu yanâk tatbi. Otmu imbi yanje naom ya memu puaiaŋe nembe sâm imbi yakât gotŋan ba kinop.

⁵ Yâhâ imbi yanje naom miop yanjeâmâ hâmbâi lohimbi hârok yengât lok kutdâ manmâ tihityenje otbuapgât Anitâŋe emelâk sâm kalop. Otmu puaiaŋe nembe sâm otmu sâp yan Anitâŋe sâmu naom ya himbimân yâhâmâmâ orowâk talowot.

⁶ Yawu otmu imbi yanjeâmâ kiŋgitŋahât otmâ sururuk sâm ari lok ki manmaiâŋgen Anitâŋe yâkât kawe mem heŋgenguwaŋgim kalop yan ariop. Yan arimu Anitâŋe tihitje otmâ yâhâmu emetsenje 42 ya pesuk sâop.

⁷ Yâhâ imbi yanje lok ki manmaiâŋgen ariop sâp yanâmâ himbimân kapam pato teteop. Kapam pato tetemu yan aŋelo patoyenje, kutŋe Mikae sâm, yâkŋe aŋelolipje meyekmu puaia yakât komolipje ya yongom mem ge katyekbi.

⁸ Mem ge katyekmâ himbimâmbâ watyekŋetâ hânâŋ yuân gewi.

⁹ Yawu gârâmâ puaia kunsain yâkât kutŋe yamâ Haknenenjan Sâmap, otmu kutŋe âlâmâ Satan, yanje lohimbi kerehâk kâityongom mem lohotŋe tuhunenekmap.

¹⁰⁻¹¹ Otmu alata amutgen kinbi yanje yuwu sâŋjetâ nâŋgâwan. “Satanje Anitâhât senŋan

kinmâ haojmâ ârândâj nen Anitâhât komoliprje den âiân katnenekmâ mem bâlenenekbe sâm gamap. Yawu gârâmâ Anitâje nanje sârerenenehâkgât hângângumu gem nengât sâm muop ya mumuñambâ mem yahalop. Yawu gârâmâ sâp yiwereñe yuâmâ yâkje sâmu yâkât anjeloliprjae Satangât komoliprje watyekjetâ gai. Otmu Lama Nanje yâkâlen torokatmunje mâmâje otningimu Satan otmu yâkât hoj bawa me mitihât kasa takañetâ lohotnje ki otmâ manbin. Yawu otmâ kârihem kinmâ Lama Nanje yâkât tem lâuwañgim mepaewin. Mepaemunje yakât matje kasaliprjae taka nongojetâ muwin. Yawu gârâmâ Anitâ Kutdânenje wâtje pato tatbañgimaprje nen mem heñgeñgunenekbuapgât mâtâp teteap.

¹² Otmu Lama Nanje ya mumuñambâ mem yahalop yan Satan mem ge kalop. Yâhâ yakât dopñeâk nenje Satangât hoj bawa ya mem ge katyekbin. Topje yawuhât otmâ himbimân gâtje yeñe heronje otbañgim mepaem mannomai. Yawu gârâmâ hâmbâi Anitâje Satan mem ge katbuap yakât Satanne nâñgâm kuk pato otmâ yakât matje sâm hânân ge lohimbi mem ge katyekbe sâm olop. Yawu gârâmâ yakât nâñgâm tepnenje dondâ bâleap." Yawu sâjetâ nâñgâwan.

¹³ Yakât otmâ puaiaje yuwu nâñgâop. "Bâe, hânân gian yukât matjeâmâ imbi yakât naom ya muâkgât nañgan" yawu sâop.

¹⁴ Yawu sâop yakât otmâ Anitâje sâmu tiwa pengamje yañe imbi ya âlihitbañgiwi. Âlihitbañgijetâ yahatmâ pâp pâp sâm lok ki manmaiângen Anitâje kawe heñgeñguwañgiop

yan ariop.

¹⁵ Arimu puaia kuriŋ bâleŋe yanę imbi ya hilipguwe sâm lauŋe aŋmu yapâ uwurup pato gam kioŋop.

¹⁶ To yanę gam kioŋmâ imbi ya nem kereŋgetbe sâm olop. Yawu olop yamâ imbi yanę torokatmâ manmâ yâhâmu emetsenę 42 pesuk sâekgât Anitâne sâmu pumje âlâne bâok sâm to ya lâum kurihiop. Lâum kurihimu imbi ya hâmeŋe kinop.

¹⁷ Hâmeŋe kinmuâmâ puaianę ekmâ kuk bâleŋe olop. Kuk bâleŋe otmâ imbi yakât komolipŋanje Yesuhât den pat âlepŋe ya nâŋgâm mem biwiyeŋjan katmâ Anitâhât tem lâum manbi. Komot yeŋgât puaia yanę kuk bâleŋe otyiŋgim itit kiom tuhuyekbe sâm ariop.

¹⁸ Ari saru sâtŋan kinop.

13

Son̄go sâtŋe kârikŋe yamâ kunŋe nombolân yâhâp.

¹ Saru sâtŋan kinmâ halahumu son̄go âlâ, sâtŋe kârikŋe, yanę saruâmbâ gamu ekban. Son̄go sâtŋe kârikŋe yamâ ɻilipŋe bât nombot nombot hârok. Yamâ lok kutdâ yeŋgât irimut horaraŋgimai ya ɻilipŋan konok konok horarakmâ talop. Kunŋe yamâ nombolân yâhâp yanâmâ Anitâ watmâ yâkât kaweŋjan kinbe sâm yan ikŋe kutŋe konok konok kulemguakmu talop.

² Yâhâ orotmemene yamâ yinsiwet kârikŋe yawuya. Yâhâ kâiŋe bâtŋe yamâ tiwa yawuya. Sâtŋeâmâ puaia sâtŋe yawuya. Yâhâ puaia ya emelâk ekban yakât wâtŋan kinmâ tem lâuwaŋgiop.

3 Yâhâ sōgo yamâ emelâk kasaŋaŋe kunje nombolân yâhâp yakât hohetyenjan gâtne konok kuop. Kumu hepne pato ga kionju wip sâm benje yanak sâwâewanjiop. Sâwâewanjimu lohimbi hânjan kulemjan manbiye ya ekjetâ sâtnje olopgât yâkâlen torokatmâ yâkât nângâjetâ yahalop.

4 Nângâjetâ yahatmu yuwu sâwi. “Bâe, sōgo kârikne bâleŋe âlâlâ kerek wangiyeksap. Yawu gârâmâ lok girawu yanje mem ge katbuap?” Yawu sâm sōgo yakât nângâjetâ yahalop. Yawu gârâmâ sōgo ya konok ki mepaewi. Sōgo yakât amboŋe puaia yanje mâmâŋe otbanjiop yakât otmâ yâk yâhâp yâhâp nângâyitgiŋetâ yahatmu mepaeyelekbi.

5 Anitâŋe ya ki ekmâ sâyitgiopgât sōgo yanje Anitâhât nângâmu gemu mem ge katbe sâm yuwu sâop. “Anitâ ya emelâk wâtnje biatmu mem ge kat-san.” Yawu sâm ikgahât nângâmu yahalop. Yawu otmâ kârikne otmâ manmu emetsenje 42 ya pesuk sâop.

6 Yâhâ sōgo sâtnje yanje Anitâ mem ge katbe sâm yakât sâm bâlewanjiop. Dop yauâk himbimân manbi ya yeŋgât sâm bâleyiŋgim manop.

7 Yawu otmâ Anitâhât lohimbi ya kuk otyiŋgim kerehâk mem lohotne tuhuyekmâ mem ge katyehop. Mem ge katyekmâ lohimbi hânjan kulemjan manbi ya yeŋgât kunje manop.

8 Yakât otmâ lohimbi nombotne Anitâhât pat ki otbi yamâ sōgo yakât nângâjetâ yahalop. Yâhâ lohimbi nombotne Anitâhâlen torokatmâ manbi yanjeâmâ sōgo ya ki mepaewi ya yeŋgât

topyeŋe yuwu. Emelâk embâŋân Anitâŋe hân himbim ki kândikyotgop sâp yanâk lohimbi yaŋe biwiyeŋe Lama Nanŋe kuŋjetâ muop yâkâlenâk katmâ mannomai yâk yeŋgât Anitâŋe nâŋgâop. Yâk yeŋgât nâŋgâm kutyenye pepaen kulemgum Lama Nanŋe waŋmu memu manman kârikje yakât pat kuyiŋgiop. Yawu.

⁹ Otmu yeŋe den kulemguan yu sâlikum topŋe nâŋgânetâ keterahâk.

¹⁰ Lohimbi nombotŋaŋeâmâ hâhiwin kakŋan mannomai. Ya teteyiŋgiwe sâm otbuap yan ki misiŋguraknomai. Yawu otnomaiâŋ kasalipyeŋeŋe mem pâi emetŋan katyeknomai yan sâtgum mannomai. Yâhâ nombotŋeâmâ kapamje mem yongonomai. Ya teteyiŋgiwe sâm otbuap yan âlâengen ki arinomai. Ya ihilâk yongonomai. Umatŋe ya teteyiŋgiwuawâŋ yakât nâŋgâm Yesuhâlen biwiyeŋeŋe kepeim manmâ yâhânomai. Yawu otmâ manŋetâ Anitâŋe meyekbuap. Otmu umatŋe topŋe topŋe teteyiŋgiwuap yan yakât nâŋgâm ki gorâyiŋgiwuap.

Sonŋo sâtŋe kârikje âlâŋe lohimbi menduhuyekmâ iŋŋe kulem bâtyeŋjan otmu meteyeŋjan kalop.

¹¹ Otmu kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Sonŋo sâtŋe kârikje âlâ ekban yaŋe hân tumuŋjambâ pindilakmâ yahalop. Nilipŋeâmâ lama lokŋahât nilipŋe ekmain yawuya. Yâhâ denŋe enŋatŋe yamâ bau hulin yerâmunŋe hâok hâok sâmap yawu.

¹² Otmu yamâ emelâk aŋgoânâk sonŋo sâtŋe kârikje ekban yaŋe emelâk mâmâŋe otbaŋgiop. Mâmâŋe otbaŋgiop yâkât lohimbi yaŋe nâŋgânetâ

yahatmu yâkâlen torokatmâ manjetgât sâm ekyongop.

¹³ Otmu Anitâje mâtâp mañgum ki mem ge kalop yakât otmâ haonjmâ ârândâj kulem topnje topnje meminiop. Yawu otmâ lohimbi senyejan kinmâ sâmu kâláp pato âlâ himbimâmbâ ge hânân pun-dunj sâmu ekbi.

¹⁴ Yawu otmâ yakât lohimbi dondâ yuwu sâm kâityongop. “Yen songo kunje sâwâeop yakât umutnje hâwiñetâ kundenje teteák.” Yawu sâm yiñgiop.

¹⁵⁻¹⁷ Yawu sâm yiñgimu Anitâje mâtâp ki mañguyiñgiop yakât otmâ yâkât tem lâum umutnje ya hâwiñetâmâ mâmâje otbanjimu yahalop. Yahatmâ iknej mepaem manjetgât den sâm yiñgiop. Den sâm yiñgim lohimbi topnje topnje, gehene me yahat yahatnje, kutyenje orop me kutyenje bia, iri sikum tatyiñgiop me umburuk manbi, ya kerehâk menduhuyekmâ ikñahât kulem towatnje bâtyeñjan otmu meteyenjan kalop. Yawu katyiñgimu yapâ gâtñanje yâkñak sot me sennje âlâlâ ya ari puluhunomaihât dop ya teteyiñgiop. Yawu otyiñgimu yâkât nângâñetâ yahatmu mepaem manbi. Yawu gârâmâ lohimbi nombotñanje yâkât ki nângâñetâ yahalop yakât otmâmâ matnje yiñgimu mem muwi. Yawu.

¹⁸ Otmu yene den kulemguan yu sâlikum nângâñetâ keterahâk. Yâhâ songo sâtnje kâriknje ya tetewuap yamâ dopjeâmâ 666, dop yanjeâmâ lok âlâhât kut ya miop. Yawu.

Lohimbi kiŋgitje orowâkje Lama Nanje otmu Âwâje yetgât nâŋgâjetâ yahalop.

1 Otmu ya pesuk sâmu kulem âlâmâ yuwu tetemu ekban. Pumje pato âlâ, kutje Sion sâm, yamâ Yerusalem kapi yan tap yakât dop yamâ himbimân tap. Lama Nanje yanje yan kinmu ekban. Otmu yanâmâ lohimbi dopyeŋe 144,000 Anitâje meyekmâ himbimgât pat kuyingiop yâkjeâmâ yâkât senjan kinbi. Kinmâ amboyâhâtyeŋe, Lama Nanje otmu Âwâje, yâk yetgât kutyetje yamâ yeŋe meteyeŋan kulemguakmâ kinbi.

2 Otmu sâp yanâk munje yuwu tetemu nâŋgâwan. Tâlâm pato âlâ yerâmu munje pilâmap yakât dop, me himbim guŋguruŋ sâmu nâŋgâmain dop yawuya, me âlâmâ, lok dondâŋe menduhuakmâ waŋgam kunjetâ nâŋgâmain yawuya, yanje hanjâmbâ gemu nâŋgâwan.

3-5 Otmu lohimbi 144,000 yanje songo papato imbât otmu lok kunje 24 yanje Anitâhât dâtâpjan kinbi yâk hawamyongom kinmâ Anitâ mepaem kiki mewaŋgiwi. Kiki mewaŋgijetâ nâŋgâwan. Otmu lohimbi yu yan yuŋeâmâ hânân yuân ihilâk mahilâk ki manbi. Yâkje uwawapje bia manbi. Otmu den perâkje me den guruk ki sâm manminiwi. Lohimbi yawuyaŋe Lama Nanjâhâlen biwiyeŋanje kepeim manmâ yâkât tem lâum manminiwiŋe Anitâ yet Lama Nanje yetgât pat manbi. Yawu otmâ yâk hawamyongom kinmâ Anitâ mepaem kiki mewaŋgijetâ yekban. Kiki yakât topŋeâmâ lok ihilâk mahilâk manbi yanje ki nâŋgâwi. Lohimbi Yesuhâlen torokatmâ manbi

yâkñak kiki yakât topñe nângâm mewaنجiwi.

Anitâje aŋelolipŋe kalimbu hâŋgânyongomu denje sâm tetewi.

6 Kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâje aŋelo âlâ hâŋgângumu haŋâmbâ pâp pâp sâm ari lohimbi hânjan kulemjan mansai yâk yeŋâlen ari yuwu sâm ekyongop.

7 “Yeŋe biwiyeŋe Yesuhâlen katmâ yâkât tem lâum manmâ embâŋân aŋgoânâk Anitâje pat kuyiŋgiop ya mejet. Anitâje lohimbi topyeŋe ekmâ den sâm hâreyiŋgiwe sâm oapgât sâp pesuk sâwomap. Yakât otmâmâ yenâmâ yâkât tem lâuwaŋgim yâk konok mepaejet. Ambonenje Anitâje hân himbim kândikyotgop. Otmu âliwahap topñe hânjan kalop. Yakât yâk konok mepaem mannomai.” Yawu sâm ekyongop.

8 Otmu yakât kakjan aŋelo âlâ tetemu ekban. Yâkñe yuwu sâop. “Kapi âlâ, kutñe Bawilon sâm, yakât ambolipŋanje lohimbi nombotñe hânjan kulemjan manmâ ariwi ya yeŋâlen ariwi. Ari yeŋahâk orotmemeyenje kiŋgoŋ otbi ya yawuâk otjetgât sâm kendâyîŋgijetâ nâŋgâyîŋgiwi. Yakât matŋeâmâ Anitâje itit kiom tuhuyekmu kâwurumje kinâk.” Yawu sâop.

9-11 Otmu yakât kakjan aŋelo âlâ kalimbuŋe tetem yan den kârikŋe halahum yuwu sâop. “Lohimbi nombotŋanje soŋgo sâtŋe metŋe iŋŋe otmu yâkât umutŋe nahân hâwiŋetâ golâ otmâ yahalop yâk yetgât nâŋgâŋetâ yahalop. Otmu yâk yetgât kulem yamâ bâtyeŋjan otmu meteyenjan kulemguakmâ mansai ya yeŋgât Anitâje kuk pato

otyinjim gap. Kuk otyinjimu yakât otmâ lohimbiñe Lama Nanje muop yâkât anjelo koko salek ya yenjât senyenjan kinjetâ kâláp patoje seyekbuap. Seyekmu sâtgum manmâ yâhânomai. In yawu ki pesuk sâyiñgiwuap. Sâp kâlep seyekmâ yâhâwuap.” Yawu sâop.

¹² Yâhâ yenâmâ biwi nângân nângânyenye Yesuhâlen katmâ Anitâhât den lâuwi yamâ ya yauwâk torokatmâ mannomai. Otmu biwiyenye yakât galemnej orançim mannomai.

¹³ Yesuñe Anitâhât gotjan kinopnje yuwu sâm eknohop. “Yoane. Gâ den yuwu sâmune kulemgu. Lohimbi biwiyenye nâhâlen kepeim mansai yâk yenjât kasalipyenjañe nângâjetâ bâlemu yongom mem âlâlâ tuhuyekjetâ munomai. Yamâ sâp âlâen yâknej manman kâriknej memâmâ manman sânduhâñ manmâ yâhânomai.” Yawu sâop. Yawu sâmu Anitâhât Wâtgât mâmâñahât Heaknej yuwu sâm ekuop. “Bulâyanâk yat. Yâhâmâ Anitâ hoñ bawançim hâhiwin kaknjan manmâ yâhânomai. Yawu gârâmâ hâmbâi Anitâñe nângâmu munomai yanâmâ bulâñe yiñgiwuap.” Yawu sâop.

Himbimâmbâ gem lohimbi mem hâwuruyehowot.

¹⁴ Kulem ya pesuk sâmu âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâñe Yesu hângângumu âwurem gewuap yakât yuwu tetemu ekban. Yesuñe kaperam âlâ golinje tuhu tuhuñe ya karakmâ, iri goleakmâ, âom kela bâtjanâk tatmu elem kulewoñbonj kaknambâ giop.

¹⁵ Otmu anjelo âlâñeâmâ Anitâ yâkâlembâ gemu ekban. Otmu yañeâmâ anjelo âlâ elem kulewoñbonj yakât kaknjan talop ya yuwu sâm ekuop. “Bâinj, bonñe memehât sâp yu tâlâhuap. Yakât otmâ âom

kela yanje nak kehetje mem hâwurum mânuñdâ pik sâek." Yawu sâm ekuop.

16 Ekumu âom kela yanje mem mânuñmu pik sâop.

17 Yawu sâmua yanâk ajelel âlâ Anitâhât opon kâmbukñambâ pilâm giop. Yâknej tewetje sâtnje welâk welâk ya mem giop.

18 Mem gemu yakât kakñjanâmâ ajelel âlâ alataen kâlâp um katminiop ya pilâm giop. Yanjeâmâ den kâriknej sâm ajelel tewet mem manop ya yuwu sâm ekuop. "Hânân wain kehetje emelâk purup pato kinsap. Yawu gârâmâ gâje tewet miakmâ ge hârem bonje me. Ya mem mendârerâ toje giâk." Yawu sâop.

19-20 Yawu sâmua tewet miakmâ ge bonje ya hârem mem mendâremu toje yanje gem hep olop. Hep otmâ waŋga âlâ kapi yakât betñan kinop yan ge kinop. Yan ge kinmâ lak sâm moseleakmâ hânân ge pik sâm deñgân pato olop. Yâhâ deñgân yakât kâlepleâmâ 300 kilomita yawuya olop. Otmu yakât tumuñeâmâ lok kinmu nekamñan otbuapgât dop olop. Yakât dopjeâk lohimbiñe kunyeje kâriknej otmu orotmembe bâleje otmâ manmâ gai yakât matje meñetgât Anitâje pilâyekmu genomai.

15

Anjelolipje nombolân yâhâp yanjeâmâ bumbum âlâlâ ikñiâk ikñiâk mewi.

1 Otmu yakât kakñjan kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâhât opon kâmbuknej himbimân tap yakât kâlehen ajelel nombolân yâhâp yanje kinjetâ yekmune sâtnje olop. Yawu otmâ ajelel yanjeâmâ

bumbum nombolân yâhâp iкñiâk iкñiâk mewi. Yâhâ bumbum yamâ Anitâje matne bâinje yingimu mejetâ bialâkgât.

² Ya mem kinjetâ yan saruwân yawuya pato ekban yamâ omoñânâk hewam sikopje kumu siliñ siliñ sâmu topne kuririn sâmap yawuya olop. Yâhâ saru ginnjan Anitâhât lohimbi yañe iliwetmâ songo sâtnje metne ya, otmu yakât umutne nahân hâwiñjetâ yahatmâ golâ olop ya, otmu songo sâtnje kâriknejokgât dop 666 ya miop, ya yengât den kum mem ge katyekbi yañe saru ginnjan kinmâ buñam tâliwi.

³⁻⁴ Yâhâ Moseñe Anitâhât tem lâum manop yâkât heroje nângâm buñam mem tâliwi. Yâhâ âlâmâ Lama Nanjahât nângâñjetâ yahatmu buñam yuwu sâm tâliwi.

“O Anitâ, kutdânenje. Gâ wâtge pato dondâ tatgihiap. Âi memat yamâ mendâ âlepje nandoronje otmap. Orotmemeh ekmunuje ae señ señ, yae yoñgâe otmap. Gâje lohimbi topne topne yengât kunyeje otmâ tatmâ gaonjuk tatmâ gat. Otmu tatmâ yâhâmbisân. Yakât otmâ himbimân tainje, me nen hâñan tainje gâ konok mepaehekmain. Otmu kut patne sâm hañ tuhumunje ârândâñ merândâñ otmâ imap. Gâ konok uwawapje bia, âiloñgo lonjo tatmat. Yakât otmâ mepaehekmâ yâhânom. Lohimbi hâñjan kulemjan manmâ arain nengât tihitnenje otmat yakât ga mepaehekmâ mannom.” Yawu sâwi.

⁵ Otmu yakât kakñjan âlâ yuwu tetemu ekban. Opon kâmbukje himbimân tap yakât gahatje ya hindakmâ añ sâm kinop.

⁶ Aŋ sâm kinmuâmâ Anitâhât welâmŋe ya hawamgum sâŋgum kâlep hikuŋjetâ ge hârândâŋjâk kinop ya tetemu ekban. Yâhâ yan soŋgo papato imbât mumuhât dop bia hâlânjakmâ tatŋetâ yekban. Yâhâ gotyeŋjan aŋelo nombolân yâhâp kinbiŋe sâŋgumyene kaok bolaŋ bolaŋ mânuiŋakbi. Otmu dihinyenjan kâiput goliŋe tuhum âmbâkuŋjetâ giop.

⁷ Otmu lohimbi orotmemeyeŋe kiŋgon otmâ manminiwiŋe matŋe mem hâhiwin kakŋan manŋetgât soŋgo pato âlâŋe aŋelo nombolân yâhâp ya kondo konok konok mem yŋgimu mewi. Otmu kondo ya kâlehen bumbum topŋe topŋe âlâku iknjâk iknjâk yanę pik sâm iop. Yakât Anitâ manman amboŋaŋe matŋe sâm yŋgiwuapgât kondo ya mem kinbi.

⁸ Yawu otmâ kinŋetâ yan Anitâ laŋinŋe amboŋe ikŋe wâtŋe pato tatbaŋgimapŋe kuk bâleŋe olop. Yawu otmu opon kâmbukŋahât kâlehen utun bâleŋe sahahop. Utun sahakmâ maŋgumu opon kâmbukŋahât kâlehen yâhânomaihât dop ki olop. Yawu otmu aŋelo nombolân yâhâp yanę kumâmâ bumbum bâleŋe moseleŋjetâ ge lohimbi bâleŋe yŋgâlen teteop. Otmu yakât kakŋanâmâ kâlehen yâhânomaihât dop ya teteop.

16

Bumbum moseleŋjetâ ge lok bâleŋe yŋgâlen umatŋe topŋe topŋe teteop.

¹ Anitâŋe aŋelolipŋe nombolân yâhâp ya yuwu sâm ekyongop. “Yen gemâmâ matŋe yŋgiwom

yakât bumbum teteyiŋgiākgât moselenjetâ giâk.”
Yawu sâm hâŋgânyongomu gewi.

² Aŋgoân hânân moselemu giop yakât topŋeâmâ yuwu. Lohimbi nombotŋaŋe soŋgo kârikŋe yakât kulem towatŋe meteyenjan tuhuaŋgim nahân umutŋe hâwiŋjetâ yahatmâ golâ olop ya mepaewi. Komot yanjeâmâ bitâp me use kârikŋe ya teteyiŋgiākgât bumbum ya hânân moselemu giop.

³ Yâhâ aŋelo yâhâpŋaŋeâmâ kondoŋe mem saruân moselemu giop. Moselemu gemu saru yamâ lok hiliwahonjetâ hepyeŋaŋe gam gara gara otmâ korokŋe pilâmap dop yawu olop. Yâhâ saruŋe hep gara gara olop yakât kâlehen senŋe âlâlâ tatbi yamâ kerek mum metewi.

⁴ Yâhâ aŋelo kalimbuŋaŋe kondoŋe mem to senŋan moselemu giop. To senŋan moselemu giop yamâ aksihâk hep otmâ meteop.

⁵⁻⁶ Moselem yan Anitâ yuwu sâm ekuop. “O Kutdâne, gâ embâŋhâmbâek tatmâ gamat. Otmu tatmâ yâhâmbisân. Yâhâ lohimbi bâleŋe kunyene kârikŋe otmâ gâhât hâkâj otmâ orotmembe bâleŋe otmâ manminiwi ya kerekŋe matŋe mem mum metenjetgât hâŋgânnohorâ ge moselemune giap. Moselemune gemu yan gâŋe den sâon yakât bulâŋe teteap ya nâŋgâmune ârândâŋ oap. Yâhâ poropetelipge nombotŋe yongom mem âlâlâ tuhuyekŋjetâ muwi. Muŋetâ yan hepyeŋe hânân giop yakât matŋe gâŋe hep bâleŋe yu yingirâ neŋetâ dopŋan oap. Ya nâŋgâmune ârândâŋ oap.” Yawu sâop.

⁷ Yâhâ alata amutgen kinbiŋe Anitâ yuwu sâm

ekunjetâ nângâwan. “Bulâjanâk Anitâ Kutdânenje gâ wâtge kârikje tatgihimap. Yakât otmâ den âian katyekmâ matje yîngirâ miai ya ekmunje dopñjanâk oap.” Yawu sâwi.

8 Yâhâ ajielo imbâtjanje kondanje mem sikowân yan moseleop. Moselemu Anitâje sâmu sikop yamâ pilâm irik irik sâm kâlápje sem laj laj sâmap yawu otmâ sem meteyehop.

9 Otmu kâláp pato yanje punduŋ sâm lohimbi ya dondâhâlâk seyehop. Sem bâleyekmu nângâm nângâm iliwetmâ Anitâ bumbum amboje yakât awat pilâwaŋgiwi. Yawu otmâ yâkâlen biwiyeŋanje ki kepeiwi.

10 Yâhâ ajielo momenje yanjeâmâ bumbum âlâ moselemu soŋgo sâtje metje yâkât kaweŋan giop. Gemu omoŋ pato kum kepeim imu benje lohimbi yâkâlen torokatbiŋe hâhiwin pato nângâm nimbilamyenje pâŋjan ihm hâreakbi.

11 Yawu otmâ kunyenje kârikje otmâ Anitâ himbim ambonjahât awat pilâwaŋgim orotmemeyenje bâlenje ya witgum otmâ manbi.

12 Yâhâ ajielo nombolân konokjanje kondanje mem to âlâ, kutje Euparata sâm, yan moselemu giop. Moselemu gemu to yanje aksihâk saŋ kititinj sâop. Saŋ kititinj sâmu yan lok kunje nombotje emetsenje gahanjemba takanomai ya yengât mâtâp meyingiop.

13 To ya saŋ sâmu yan puaia yakât lauŋambâ weke bâlenje yamâ kesun pâlâmje yawuya gemu ekban. Âlâmâ nakje mem umutje hâwiŋetâ yahatmâ golâ olop yakât lauŋambâ kioŋmu ekban.

Âlâmâ poropete âlâ den perâkne sâm kâityongop yakât launjambâ gemu ekban.

14 Otmu weke bâleje dondâ yaŋeâmâ kulem topne topne ya mewi, yaŋeâmâ lok kutdâ bâleje yâk yeŋgâlen arim kapamgât kuk teteâkgât mâmâŋe otyiŋgijetâ Anitâ kum mem ge katne sâm yakât menduhuakbi. Yawu tetemu ekban.

15 Yâhâ den âlâ Yesuŋe yuwu sâop ya sâwe. “Nâŋe hâmbâi pârâk sân sânâk takawom. Otmu nâhât pat mansai yenâmâ heweweŋ otmâ âlâlâyeŋe ya mem dunnjan tuhuakmâ mambotnihim mannomai. Aman pâlâmje ki inomai. Yenâmâ biwi nâŋgân nâŋgânyeŋe galemahom nâhât mambotmâ mitiwahom mannomai. Yawu otmâ manjetâ nâ takawom yan ki aŋulaknomai. Yawu otmâ herorje otmâ manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

16 Otmu kapam tetewuap yakât den âlâ torokatmâ sâwe. Weke bâleje yaŋeâmâ lok kutdâ dondâ mâmâŋe otyiŋgijetâ kapi âlâ, kutŋe Amaheron sâm, yan menduhuakbi.

17 Yâhâ aŋelo nombolân yâhâpŋaŋeâmâ kondoŋe ya haŋân moselemu gemu yanâk Anitâŋe yuwu sâmu nâŋgâwan. “Bâin, pesuk yap.”

18 Yawu sâmu yanâk belek sâmu himbim guŋguruŋ sâop. Himbim guŋguruŋ sâmu yanâk mososoŋ pato miop. Mososoŋ nombotŋe memap yakât dop bia, wangim dondâ miop.

19 Otmu kapi pato, kutŋe Bawilon sâm, yan orotmemem bâleje dondâ otmâ manminiwi. Yakât Anitâŋe nâŋgâmu bâlemu matŋe meŋetgât sâmu mososoŋ pato memu Bawilon kapi ya hioŋjakmâ

komot kalimbu otbi. Otmu ya hâlâjmâ kapi tatbiâ yamâ biatmu kâwurumyeñaŋak kinop.

20 Otmu saru tânâmjan mâtunja pato tipiŋe tatbi yamâ aksihâk guhulakmâ meteop. Otmu pumŋe gimbâŋe ya hâlâjmâ talop ya gurâ bâok sâm gulip otmâ meteop.

21 Yawu otmu kât kârikŋe kândâk kândâk giop. Yanje gemâmâ lohimbi nombotŋe kât yanje kum tâtuk meyehop. Yâhâ nombotŋe âlâmâ kunyenje kârikŋe otmâ Anitâhât awat pilâm sâm bâlewaŋgiwi.

17

Imbi kondarâ yâkât topŋe

1 Aŋelo nombolân yâhâp yanje kondoyenje mem manbi ya yeŋgâlen gâtŋe âlâŋe yuwu sâm eknohop. “Garâ arire. Yu tetemu eksat yukât pâŋe konok topŋambâek nâŋgâhât tiripgohomune ek. Imbi yuâmâ imbi kondarâ. Yâkŋe ihilâk mahilâk manmâ to hâlâjmâ kinsap. Yâhâ yiwereŋe tosaŋahât matŋe Anitâŋe waŋmu hâhiwin pato nâŋgâm yâhâwuapgât dop oap.

2 Yawu gârâmâ imbi kondarâ yukât topŋeâmâ yuwu sâmune nâŋgâ. Lok papato sesenŋâlâkŋe imbi kondarâ yukâlen torokatmâ yâk orop senŋe âlâlâ aŋgi gunŋi otbi. Otmu orotmemenje bâlenje otminiop ya yauwâk otmâ manbi. Yawu otbi yakât otmâ yanje biwiyenje mem hâlim tuhuyekmâ gaop. Topŋe yakât otmâ garâ tiripgohomune ek.” Yawu sâoŋ.

3 Yawu sâm dâinekmâ pumŋe âlâ lok ki manmaiâŋen yâhâwit. Yan yâhâmutŋe Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe biwine mem purik pilâmu

kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Imbi kondarâ yanje songo sâtnej metnej yakât kakñan yâhâmu yanje sokom talop. Songo yamâ kuriñ. Otmu yakât ñilipnej yamâ bât nombot nombot hârok. Yâhâ kunñeâmâ nombolân yâhâp. Yanje Anitâhât kawenjan kinbe sâm iknej kutnej konok konok kulemguakmâ talop.

⁴ Otmu imbi yanjeâmâ sângum kuriñ hârândâyâk mânuñahop. Mânuñakmâ karan karan hahitñanje tuhuñjetâ âilonjgo nandoroñe olop ya pilahop. Otmu kâiput golinjak tuhu tuhuñje ya âmbâkuahop. Otmu bâhârâ yamâ golinjak tuhum miop. Bâhârâ memu yanâmâ orotmemene kinjogn topnej topnej ya iknej manmanñahât bonnej yanje yan pik ñâtâk ñâtâk sâm iop.

⁵ Yâhâ meteñjanâmâ iknej kutnej ya kulemgumu talop. Kut yamâ yuwu. “Bawilon kapi am-bolipñanje orotmemene kinjogn otmâ gawi. Yâhâ imbilipyenje yamâ imbi kondarâ. Yâk yençât mâmâyeñje yamâ nâ.” Iknje kutnej meteñjan yawu kulemgumu talop. Yâhâ kut ya lok âlâne ekmâ nâñgâwuapgât dop bia.

⁶ Imbi yanjeâmâ emelâk lohimbi nombotnej bi-wiyeñje Anitâhâlen katmâ Yesuhât nâñgâñjetâ ya-halop yamâ kerek sâmu yongoñjetâ muwi. Yongoñjetâ muñjetâ yan imbi yanjeâmâ yekmu âlepnej otmu biwi hâlim pato olop. Yawu otmu ekmune sâtnej otmu pârâk pilâwan.

⁷ Otmu añeloñe yuwu sâm eknohop. “Girawuhât nâñgârâ ki orotnej oap? Imbi yuâmâ songo sâtnej metnej yanje sokomap. Yâk yetgât topyetnej yuwu sâmune nâñgâ.

8 Sońgo sâtńe eksat yukât topńeâmâ yuwu. Yâhâmâ emelâk hem nâpumân kioñmâ gulip olop. Yapâ gâtńaŋe hâmbâi yâhâpńe yahatmâ gawuap. Gamâmâ lohimbi nombotńaŋe Anitâhâlen ki torokatmâek yaehen manmâ gai. Ya yeŋât kutyenje yamâ emelâk Anitâŋe hân himbim ki kândikyotgowân manman kârikñahât pepaen Yesuŋe ki kulemgum kalop. Lohimbi yanęe sońgo sâtńe ya ekmâ yuwu sânomai. “Bâe, yuâmâ emelâk manmâ gam gulip olop. Yanęe yâhâpńe yiwerenje teteap.” Yawu sâm nâŋgâjetâ âilonjgo lóngo otbuap.

9 Otmu aŋeloŋe torokatmâ yuwu sâm eknohop. “Den yan yukât bulâŋe tetewuap yakât topńe ekmâ nâŋgânomai. Kunje nombolân yâhâp yamâ pumńe nombolân yâhâp yakât dop. Yâhâ imbi yakât dowâmâ kapi pumńe nombolân yâhâp yakât tânâmjan talop ya. Yâhâ pumńe nombolân yâhâp yakât dop yamâ lok kutdâ nombolân yâhâp.

10 Yâhâ lok kutdâ yamâ momerâ yanęe muwi. Yawu gârâmâ âlâmâ nombolân konokńe sâp yiwerenje yu galemyenje otmâ mansap. Yâhâ bâinje yamâ hâmbâi tetewuap. Yâhâ tetewuap yanâmâ sâp tâlâwâk galemyenje otbe mâne Anitâŋe sâmu mumbuap.

11 Yawu gârâmâ sońgo sâtńe yamâ aŋgoânâk manmâ gaop. Yâhâ yiwerenjeâmâ ki mansap. Gâmâlâhâmâ yahatmâ lok kutdâ nombolân yâhâp yâk yeŋâlen torokatmâ nombolân kalimbuyenje otmâ manbuap. Manmâ yâhâm kâlâwâŋ arimu pesuk sâwuap. Topńe yawu.”

12 “Otmu ɻilipńe bât nombot nombot hârok yeksat yamâ lok kutdâ bât nombot nombot yâk

yenjât dop oap. Yâknej yiwereñe ki mansai, hâmbâi tetenomai. Tetem manjetâ songo sâtnej yanje mâmâje otyingimu orowâk torokatmâ tatmâ yâhânomai. Yâknej galemyeñe otmu sâp tâlâwâk mannomai yakât kakñan mum biatnomai.

13 Yâhâ mannomaiân nângân nângânyeñe hikuakmâ songo sâtnej yamâ yâkât wâtjan kinmâ yâhânomai.

14 Yâkât wâtjan kinmâ yan Lama Nanje mum yahalop ya kune sâm yâk orop kasa orançim mannomai. Yamâ Lama Nanjañe mumunjambâ yahatmu âwânyañe sâmu wâtnej pato nandoroje tete-waŋgiop. Yawu otmâ lok topne topne manmâ gai ya yenjât kunyeñe otmu lok kutdâ ya yenjât kunyeñe pato mansap. Yakât otmâmâ kasalipne yongom mem ge katyekbuap. Yâhâ lohimbi yanje biwiyeñe yâkâlen katmâ manjetâ yakât Anitâne iknej pat kuyingiop yâhâmâ yâknej lok kutdâyeñe pato oapgât yâkâlen torokatmâ kasalipyenye yongom pesuk pilâyeknomai. Yawu.”

15 Otmu ajenloje torokatmâ yuwu sâm eknohop. “Yoane gâ emelâk eksat. Imbi kondarâ yamâ to hâlâymâ kinsap. Yâhâ to yakât dopneâmâ yuwu. Lohimbi komotne komotne hânjan kulemjân manmâ den topne topne sâmai ya yenjât dop oap.

16 Otmu ŋilipne bât nombot nombot hârok eksat yamâ lok kutdâ yâk yenjât dop oap. Yâknej songo sâtnej metnej yâkâlen torokatmâ imbi kondarâ ya kasa otbaŋginomai. Kasa otbaŋgim imbi yakât lembân tâknej ya mem holâŋbaŋginomai. Mem holâŋbaŋgijetâ hâk barak kinbuap. Yawu kinmâ itit kiom tuhuŋjetâmâ kâwurumñaŋak kinbuap.

¹⁷ Otmu yamâ inâk ki tetewuap. Anitâje biwi nângân nângânyeñjan ya katmâ mem heweweñ tuhuyekmu songo sâtnej ya orowâk menduhuakmâ imbi kondarâ ya mem ge katnomai. Anitâje sâop yakât bonjeâmâ yawu tetewuap.

¹⁸ Otmu imbi kondarâ yamâ kapi pato tap yakât dop. Kapi pato yakât patoyeñjeâmâ lok kunje hânjan kulemjan tatmâ arai yâk yeñgât kunyeñje otmâ tatmap.

18

Anitâje sâmu Bawilon kapi kâwurumyañjak kinop.

¹ Kulem ya pesuk sâmu yakât kakjan kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Añjelo âlâ himbimâmbâ gemu ekban yakât wâtnje pato tatbañgiop. Otmu gem yan yâkât lañinje pato yañe hânân pilâmu lañ lañ sâop.

² Yâknejé kâriknejé halahum yuwu sâop. “Kapi kutnejé Bawilon yamâ emelâk kâwurumyañjak kinsap. Yi-wereñeâmâ weke bâleñje dondâ mansai. Otmu nái bâleñje ki neneñje, sopñjan hepdâek, sâmai dop yawuya, ya pik sâm iap.

³ Emelâk lohimbi kinjigitje orowâkjne yâk yeñgâlen torokatmâ orotmeme kinjgoñ otmâ gam biwi hâlim otbi. Yawu otmâ manbi. Yâhâ lok kutdâñje gurâ yazuâk orowâk orotmeme bâleñje ya otbi. Lohimbi nombotñañje yâku aنجi gungi otne sâmâmâ yazuâk yan torokatmâ hângât senje âlâlâ otmu bâleñje topñe topñe otmâ mammâ gamai yawuya Anitâje kerehâk yongom tâtuk meyehop.”

⁴ Yawu sâmu Yesuñje yuwu sâop. “Yen nine komot Bawilon kapiâñ mansai ya yuwu sâmune

nângâjet. Bawilon kapi ambolipŋaŋe orotmeme bâleŋe me kiŋgoŋ ya otmâ manmâ gamai yakât matŋe yiŋgimune hiliwahonomosai. Yawu gârâmâ yen orowâk yongomaingât orotmeme bâleŋe ya pilâm pilâyekmâmâ nâhâlen ga torokatmâ manŋet.” Yawu sâm ekyongop.

5-6 Yawu sâm aŋelolipŋe yuwu sâm ekyongop. “Kapi yukât ambolipŋaŋe orotmeme bâleŋe otbi yakât topŋe Anitâŋe kerek naŋgap. Yakât otmâmâ matŋe yu yiŋgiap. Kapi yu ambolipŋe yeŋgât orotmeme yamâ imbi kondarâ yeŋgât orotmeme yawuya. Ya nâŋgâmune dondâ bâleap. Otmu kasalipyenŋe mem bâleyekbi. Yakât matŋe yâku yakât dopŋjanâk mem purik pilâm yiŋginomai. Emelâk kapi ambolipŋaŋe menduhuakmâ orotmeme bâleŋe ya otbi. Yakârâmâ yâku kârikŋe otmâ matŋe kâpekyiŋginomai.

7 Yâhâ emelâk kapi ambolipŋaŋe hop sambe kakŋjan manmâ yeŋahâlâk nâŋgâjetâ yahatmu hâmeyeŋe bitminiwi. Yakât yengu matŋe tâŋ tâŋâk purik pilâm yiŋginomai. Yawu otnomai yakât kakŋjanâmâ yâkŋe dondâ isem buiakmâ mannomai. Yâhâ yiwerenjeâmâ ambolipŋaŋe biwiyeŋŋe yuwu naŋgai. “Bâe, nenâmâ yiwerenje hop sambe kakŋjan mansain. Yawu manmâ lohimbi dondâ tânyongom mansain. Yâhâ imbi nombotŋaŋe kambut manmâ tep bâle nâŋgâm isem mansai. Yâhâ nenâmâ umatŋe âlâ hâtnongowuapgât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ hâk sânduhâŋâk manmâ yâhânom. Tep bâle nâŋgâm ki isem buiaknom.” Yawu naŋgai.

8 Yakât otmâ sâmune pârâk sân sâñâk umatŋe bâleŋe topŋe topŋe yâk yeŋgâlen tetewuap. Po

pato tetewuap. Me bumbum, me aman kundat, me aman mesek topnje topnje ya teteyiñgimu hâhiwin pato nâhgâm isem buiaknomai. Isen buiakmâ manjetâ yan kasalipyenjae taka itit kiom tuhuyekmâ kapiyenje ujetâ sewuap. Yakât umatnje ya yinjgwomgât dop tap.” Yawu sâop. Sâop yauwâk temetekban.

⁹ Kasalipyenjae taka kapiyenje ujetâ siowân yanâmâ lok kutdâne aingoânâk manmâ gawiân orotmembe bâleñe Bawilon kapi ambolipnje ya orop otmâ gawi yañeâmâ kâlepjan kinmâ kapi patoen ekjetâ kâláp sem utun duk duk sâm yahalop. Utun ya ekmâ yan isem tep bâle otmâ biwiyenje ahoakbi.

¹⁰ Yawu otmu ekmâ kinjityeñahât otmâ kâlepjan kinmâ ekmâ yuwu sâwi. “Bâe, bâe, Bawilon kapi patoen yan hop sambe pato kinop. Yâhâ yiwereneâmâ pârâk sâñ sâñâk kasalipyenjae taka matnje yinjgiai.

¹¹ Yâhâ aingoânâmâ yâk orop senje âlâlâ aingi gunji otmâ gem yâhâm manbi. Yâhâ yiwereneâmâ emelâk manbi ya pilâm hou latmâ mansai.” Yawu sâm tep bâle otmâ isewi.

¹² Yâhâ torokatmâ yuwu sâwi. “Aingoânâmâ Bawilon kapi pato yakât biwiñjan hop sambe pato imin-iop. Ehekñe ki ehekñe, nâhgân nângânñe ki nâhgân nângânñe, senje âlâlâ topnje topnje tuhuwi.

¹³ Yawu tuhum mem manjetâ wuân me wuân âlâhât pâin guin âlâ bia, senje âlâlâ topnje topnje ya kerehâk tatyinjio. Otmu kapi kârikñe bâleñe. Kasalipyenje mem ge katyekñetâ yâk yengât amutgen manmâ hoñ bayinjgim gawi. Yâhâ sâp yiwerene yuâmâ kerek biatyinjia.

¹⁴ Bâe, senje âlâlâ topnje topnje mem hop sambe kakñjan manminiwi. Yâhâ nep topnje topnje torokatmâ tuhuwi yiwerenje ya emelâk biatmâ kititij yap. Otmu senje âlâlâ yu me ya eknâlem aŋgi guŋgi otmâ manbi. Ya gurâ kerek kititij yap. Otmu yukât kakñjan yâhâpnje âlâ torokatmâ tetewuapgât dop âlâ ki tap,” yawu sâwi.

¹⁵ Otmu lok nombotnje kapi kâlepñehembâ taka yan âi topnje topnje tuhum hâmeñe papato meminiwi yanjeâmâ “Kâlâp yuñe punduŋ sâm senenekmap,” sâm yakât kâlepñehen kinmâ ekbi.

¹⁶ Yawu ekmâ kinmâ yuwu sâwi. “Bâe, bâe, kapi yuâmâ aksihâk kiom balu balu oap. Emelâhâmâ Bawilon ambolipnje, me buku nombotnje kâlepñehembâ takawi yanâmâ hâk katipnje kulem topnje topnje yawuya mânuŋakmâ manminiwi. Otmu kâiput topnje topnje ya goliŋak tuhum âmbâkuakbi ya eknâlem yawuya mem bam gam otbi.

¹⁷ Yawu otminiwi yakât matñeâmâ yiwerenje yu meñjetâ eksain.” Yawu sâwi.

Otmu waŋga ambolipnje, me nep loklipyeñanje waŋgaen kinmâ ekbi. Otmu nep lok nombotnje hikinângen kinmâ ekbi.

¹⁸ Lok ya kerehâknej kâlepñjan kinmâ senyeñaŋak pilâm ekmâ yuwu sâwi. “Bâe, kapi yan ya yu mon? Senje âlâlâ ya kerehâk gulip otmâ meteap. Hâpuwân pekatnje sem yawu tuhuap. Bâlenje dondâ oap.” Yawu sâwi.

¹⁹ Yawu sâñjetâ biwiyeñe orotok sâop. Otmu yakât tep bâle nâŋgâm yan kou kendâm ahowi. Isem tep bâle nâŋgâm yan torokatmâ yuwu sâwi.

“Bâe, kapi pato enda eksain. Endanje âlâlâ ya kerehâk biatmâ kititiñ yap. Yamâ nen wañga ambolipñe âlâengembâ tohom kapi yanâk aŋgi gungi otmâ yapâ tewetsenje pato dâim hop sambe kakñan manne sâm gain. Ya yiwereñe kâlâpñe mem hote alikñe tuhuap. Yakât girawu otnom? Me wosapâ ari tewetsenje yawuya menom? Ya pesuk yap yukâ.” Yawu sâm isem buiakmâ kinbi.

20 Yawu teteyiñgiop yakât aŋjelo yañe yuwu sâop. “Yen emelâk poropete nombotñe manbi, otmu aposolo manbi, otmu Anitâhât komot otmâ yâkâlen torokatmâ manbi, yenâmâ kapi yu ambolipñanje kasa otyiñgim mem gem katyekbi. Mem ge katyekñjetâ yakât matñe yu Anitâñe yinçiap yakât yen heronje kakñan manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

21 Yawu sâmu aŋjelo wâtnje kârikñe tatbañgioppje kât pato âlâ mem yahatmâ saru tumunjan pilâmu giop. Gemu yanâk yuwu sâop. “Nâñe pilâmune giap. Yakât dopñeâk Anitâñe kapi pato Bawilon yukât ambolipñe ya yauwuâk pilâyekmâ gem tepyeñe kum huhumu gulip oai. Gulip otñetâ kâwurumyeñjañak kinsap.

22-24 Emelâhâmâ Bawilon yan imbi aŋgi gungi otmâ manbi. Otmu kepgât senñe âlâlâ topñe topñe mem ekñâlem kinmâ on giriñ kakñan manbi. Hop sambe kakñan manbi. Âli hawat topñe topñe ya meñetâ lohimbi dondâñe ya ekmâ yu bonje mon sâm yan nâñgâm tâpikgum manmâ gawi. Yakât otmâ lohimbi hânñan kulemñan tatmâ ariwiñe yâk yençâlen torokatmâ biwiyeñe hikuakmâ manbi. Yawu manmâ gam hop sambe

pato teteyiñgimu âlâlâhât ki pâinmâ manbi. Otmu heroje otmâ buñam me kep topje topje tuhum eñgat nombotje watmâ yakât yeñjahât sâm mepaeakmâ manbi. Otmu yeñjahât nângâjetâ yahatmu hâkyeje mepaeakmâ manbi. Yakât otmâmâ Anitâ poropetelipje nombotjañe yâkât den sâm tetem ekyongowi. Den sâm ekyongojetâ nângâjetâ gemu yongojetâ kerehâk mum metewi. Emelâk Anitâhât komot ya mem ge katyekmâ mem âlâlâ tuhuyekbi yakât matjeâmâ yâku yu teteyiñgiap. Sâp yiwerenje yuâmâ manman ya emelâk biatmâ kititiñ yap. Emelâk hân yuân torokatmâ âi topje topje mem yeñjahât nângâjetâ yahatmu manmâ gawi. Sâp yiwerenje yu gurâ biatmâ kititiñ yap. Kapi yu yâhâpje mem miwirikunjetâ tetewuapgât dop âlâ ki tap. Yawu.” Yawu sâop. Añeloje kât pilâmu saru tumuje kâlehen giop yanje yakât topje sâm teteap.

19

Anitâye matje yiñgiop yakât otmâ ikje lohimbiñe mepaewi.

¹ Ya ekmune pesuk sâmu yakât kakjan den âlâ yuwu nângâwan. “Lohimbi kingitje orowâknej menduhuakmâ tatmâ Anitâ otmu Kutdânenje Yesu yâk yetgât gotyetjan kinmâ Anitâ heroje otbañgim yuwu sâm mepaewi.

² “O, Anitâ, Wâtgât Amboje, Gâje yu ya otbe sâm ya otdâ âlepje nandoroje otmap. Tihitnenje otdâ gâhât amutgen manman sânduhân manmâ yâhânom. Yâhâ imbi kondarâ yâkje orotmeme bâleñje otminiop. Otmu buku nombotjañe yawuâk

otjet sâm kendâyiñgim gaop. Yakât matje gâne yu wañdâ memu pesuk yap. Yawuhât mepae-heksain. Otmu gâhât komot nombotje gâhâlen biwiyeñanje kepeim manbi yamâ imbi kondarâ yanje kasa otyiñgim yongomu muwi. Yakât gâne matje yu wañmu memu pesuk yap. Yakât otmâ gâ mepaeheksain.

³ Gâne kapi pato yu amboliprje matje yingimu kâwurumjanjak kinsap. Yukât kaknjan yâhâpje mi-wirikum torokatrmâ mannomaihât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ heronje otgihiain.” Yawu sâwi.

⁴ Otmu lok kunje 24 otmu songo papato mu-muhât dop bia yanje Anitâ mepaem yuwu sâwi. “Âlepje dondâ nenje Anitâ konok mem mepaene. Ya bulâjanâk.” Yawu sâwi.

⁵ Otmu yâk yenjâlen gâtje âlâje yuwu sâmu nângâwan. “Yenâmâ Anitâ hoj bawañgim lauñe lâum yâkâlen biwi nângân nângânyeñanje kepeim mansai. Yen lok topje topje, lok geheñe me kutyenje orop, yen kerehâk menduhuakmâ Anitâ konok sâm mepaem manjet.” Yawu sâwi.

⁶ Yawu sâjetâ yanâk den âlâ yuwu tetemu nângâwan. Himbimâñ gâtje dondâje menduhuakmâ tatmâ Anitâ mepaenjetâ munyenje nângâwan. Munyenjeâmâ himbim guñguruñ sâmap yawu, me to tâlâm pato yerâmu munje pilâmap yawu. Yawu otmâ yuwu sâwi. “O, Anitâ, Kunnenje pato, Manman Amboje, gâne tihitnenje otmâ tatmâ yâhâmbisân. Yakât otmâ gâ mepaeheksain.

⁷⁻⁸ Otmu lohimbi miakmâ heronje otmâ mansai yakât dopjeâk gâne lohimbi nombotje Lama

Nan̄je yâkâlen biwiyeñanje kepeim manmâ gawi yakât pat kuyin̄giop. Pat kuyin̄giop ya Lama Nan̄jañe meyekmâ iññe manman kapiâñ mem ari katyekmu heroñ maroñ otmâ manmâ yâhânomai. Yakât sâp yu tâlâhuap. Yâhâ lohimbilipñe sângum kaok bolaj bolaj mânunjakmâ mambotmâkinsai. Sângum kaok mânunjakmâkinsai yamâ manman uwawapnje bia manmâ gawi yakât dop. Yakât otmâmepaeheksain.” Yawu sâwi.

⁹ Yawu sâñjetâ añjeloñe yuwu sâm eknohop. “Den yuwu sâm ekgohomune kulemgu. “Lama Nan̄jañe yiwerenje lohimbilipñe pat kuyin̄giop yâk orop meyekmâ bât kuan̄gim heroñ maroñ otmâ yâhânomai yakât sâp tâlâhuap. Lama Nan̄jañe yakât bulâñe mem tetemu lohimbiñe yâk orop biwiyeñanje kepeiakmâ konohâk otmu heroñe kakñjan manne sâm oai yakât sâm ekyon̄gorâ tep âlep nâñgâñjet.” Den ekgohoan yuâmâ Anitâñe sâop.” Yawu sâm eknohop.

¹⁰ Den yawu sâm eknohomu nâñe añjelohât gotñjan bam mepaewe sâm otban. Yawu otmune yuwu sâm kunihiop. “Kâmbuk. Pilâ. Gâ otmu gâhât bukulipge yenâmâ Anitâhât hoñ bawa, Anitâhât lauñe lâum hoñ bawañgimai. Otmu nâ gurâ yawuâk hoñ bawañgiman. Yesu yamâ Anitâhât nan̄je bonñe. Den ekgohoan yuâmâ Anitâhât Wâtgât mâmâñjahât Heakñe mâmâñje otnihim biwine mem hoñ hoñ tuhunekmu den yu ekgohoan. Yawu gârâmâ yen me nâ yamâ Anitâ otmu Yesu yâk yetgâlâk nâñgâm mepaeyelekmâ yâhânom.” Yawu sâm eknohop.

Soñgo sâññe metñe bukuñâit pilâyelekñetâ hemâñ

giowot.

11 Himbim pâroŋ sâmu yakât biwinjan yuwu ekban. Beâsi kaok kaok âlâ ekban. Lok kaknjan talop yakât topneâmâ yuwu. Anitâne âi sâm waŋop ya biwinjanje kepeim galemgum hengengumap. Yâhâ lok yeŋgât orotmemeyenje sâwuap ya bulâŋjanâk. Yâknejâmâ lohimbi den âiân katyekmâ mem kâsipyongowuap. Mem kâsipyongomu ârândâŋ merândâŋ otbuap. Yâhâ yâknejâmâ matne menomai yakât topne katbuap.

12 Yâkât sennejâmâ kâláp nimbilamje yawuya. Yâhâmâ lok kudâneŋ herendeŋ golinjak tuhuwi yawuya yanje kunjan horatbaŋginjetâ tatmu ekban. Yâhâ iknej kutne yamâ iknajahâk naŋgâŋgimap. Lok âlâne ki nâŋgâwaŋgimap.

13 Yâhâmâ sâŋgum kaok kâlep mânuŋahop yanje ge hârândâŋ sâm kinop yamâ hepŋak pato. Yâkât kutne âlâmâ yuwu sâmai. “Anitâhât Kâi Toka.” Yawu.

14-16 Otmu lohimbi bâleŋjanje matne meŋjetgât Anitâne sâop yakât otmâ lauŋambâ tewet sâtnje nombot nombot nelan nelan yanje ge kinop. Yanje mem lohimbi sambe galemyongom hâhiwin yîŋgimu umutyenje arimu kiŋgityeŋahât otmâ hu halak tuhuwi. Otmu sâŋgum kaok yan otmu ârâŋjan yuwu kulemguŋetâ talop. “Lok topne topne manmâ gai ya yeŋgât kunyenje. Otmu lok kudâ ya yeŋgât kunyenje pato mansap.” Yawu kulemguŋetâ talop. Otmu yâknej sâmu himbimgât kapam lok dondâne yâkâlen menduhuakbi. Menduhuakmâ yanâmâ hâk katipje kaok bolaŋ bolaŋ ya mânuŋakmâ beâsi kaok kaknjan tatmâ hawamgum Kutdâyeŋe orowâk lok

bâleŋe yongone sâm tohowi.

17 Menduhuakmâ tohojetâmâ aŋelo âlâ tetemu ekban yanjeâmâ sikop senŋan kinop. Sikop senŋan kinmâ kâe kâe nombotŋaŋe pâp pâp sâm haŋân gam ariwi ya yongonmâ yuwu sâm ekyongop. “Anitâŋe sâp pato kalop ya tetewe sâm oap. Yakât otmâ yen kerek taka menduhuaknjet.

18 Yâhâ lok bâleŋe komotŋe komotŋe beâsi kakŋjan tatmâ taka ahone sâm oai. Ahom yan himbimgât kapam lokŋe yongom tâtuk meyeknomai. Yongom tâtuk meyekŋetâmâ yeŋe taka nem meteyeknomai.” Yawu sâm ekyongop.

19 Yâhâ soŋgo sâtŋe metŋe otmu lok kutdâ manbi yâkŋe kapam ku ku loklipyeŋe ya hâruyekeŋetâ kerehâk yoŋone sâm menduhuakbi. Yakât otmâ lok beâsi kakŋjan talop, kutŋe “Anitâhât Kâi Toka,” yâkŋe ikŋe kapam lok hâruyekmâ orowâk menduhuakmâ yongone sâm otbi.

20 Yâhâ soŋgo sâtŋe metŋe yanę iŋŋe hoŋ bawa ya aŋgoân mâmâŋe otbaŋgimu yâkŋe kulem topŋe topŋe mem lohimbi kâityongop. Kâityongom ikŋahât kulem towatŋe bâtyeŋjan otmu meteyenjan towat kalop. Yakât otmâmâ lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe yâk yetgâlen torokatmâ soŋgo sâtŋahât umutŋe hâwim mepaeyelekbi. Yawuhât himbimgât kapam lok yanę yâhâp yâhâp ya pilâyelekŋetâ hem topŋehen yaken gemutâ kâlâpŋe seyelehop.

21 Otmu lok beâsi kakŋjan talop yâkât lauŋambâ tewet kâlep, sâtŋe nombot nombot nelan̄ nelan̄ yanę mem kasalipŋe hâreyekmu mum metewi. Mum metenjetâ kâe kâeŋe taka nem meteyekbi.

20

Satan ya kum sâhâm pilâmu iop.

1 Ya pesuk sâmu yanâk aŋelo âlâ himbimâmbâ gemu ekban. Aŋelo yanę gem puaia, yakât kutnej âlâmâ Satan, ya sâhâwe sâm tâk kâriknej mem giop. Tâk kâriknej miakmâek hem nâpumângen kioŋop.

2-3 Kioŋmâ ge Satan kum sâhâm pilâmu yambu 1000 yakât biwiŋjan im ariop. Im arimu yambu 1000 ya pesuk sâmu holaŋmu gamâmâ sâp tâlâwâk biwiŋjan lohimbi kâityongop.

4-6 Kulem ya pesuk sâmu kulem âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâhât gotŋan lohimbi dondâŋe menduhuakmâ kinŋetâ yekban. Yâkŋeâmâ lohimbi meyekmâ den âiān katyekmâ sâm hâreyiŋgiŋjetgât Anitâŋe âi ya sâm yiŋgiop. Komot ya yeŋgât topŋeâmâ yuwu. Yâkŋe aŋgoân Anitâhât den ya tâŋ tâŋâk lâum manbi. Yawu manmâ Yesu ki betguwi. Me lok bâleŋanje soŋgo sâtŋe metŋe otmu ikŋe umutŋe hâwim katbi ya yetgât ki nâŋgâyitgim mepaeyelekbi. Me yâkât kulem towatŋe ya meteyenjan me bâtyenjan ki katŋetâ talop. Yawu otmâ betyiŋgim manŋetâ yakât yâk yetgât hoŋ bawalipyetŋanje kasa otyiŋgim enŋatyenje hâreŋetâ muwi. Otmu yâkŋe aŋgoân mumuŋambâ yahatmâ Yesu Kiristohâlen torokatmâ yâkât komot galemyongom tepyenje heroŋe otmu manŋetâ yambu 1000 olop. Yâhâ aŋgoân yahatbi yanęâmâ Anitâ yet Yesu Kiristo yâk hoŋ bayitgim mepaeyelekma Yesu orop tatmâ yambu 1000 ya torokatmâ manmâ yâkât komot galemyongom manbi. Otmu yakât kakŋjan himbimâŋ manman kârikŋahât pat otbi yakât

otmâ hiliwahom hem nâpumjan ki gewi. Yambu 1000 ya pesuk sâmu lohimbi nombotje âlâne mumuñambâ yahatbi.

*Yambu 1000 pesuk sâmu Satanje yâhâpje tetem
lohimbi kâityongop.*

7 Yambu 1000 pesuk sâmu yakât kaknjan aŋelo âlâne hem pato ya nâpum kurumbu yakât kâlehen kioŋmâ ge Satan mem holaŋop.

8 Mem holaŋmu yapâ yahatmâ gamâmâ lohimbi nombotje hânnjan kulemjan manmâ Yesuhât hâkâj otbi ya kâityongomu lohotje otnjetâ yan dâiyekmâ manop. Yawu otmâmâ kâsipyongomu komot yâhâp otbi. Âlâ, kutje Goho sâm, âlâmâ kutje Mahoho sâm, yâk kerekje Yesuhât hâkâj otmâ manbi. Yâkje menduhuakjetâ dopyeŋe saru ginjan sak ekmain yakât dop. Ya sâlipyongonomgât dop âlâ ki otbuap.

9 Yanje menduhuakmâ taka Anitâne ikje lohimbi wawaeyehop ya kerek hilipyongone sâm hawamyongowi. Hawamyongom kinjetâ Anitâne sâmu yan himbimâmbâ kâlâp punduŋ sâm ge sem gâwu gâwu tuhuyehop.

10 Kâlâpje sem meteyekmu pesuk sâmu Anitâne amboyeŋe Satan ya mem hem nâpum kâlehen pilâmu giop. Otmu soŋgo sâtnje metje otmu hoŋ bawaŋe mâmâŋe otbaŋgimu den perâkje sâm kâityongop ya yâhâp yâhâp emelâk pilâyelekmu giowot ya yetgâlen gem torokatmu kâlâpje seyekmu hâhiwin pato nâŋgâwi. Otmu hâhiwin ya pesuk sâyiŋgiwuapgât dop âlâ ki tap. Hâhiwin dondâŋjan manmâ yâhâmbisâi.

Anitâje lohimbi kerekjye otbi mewiyakât den sâm hâreyiŋgiop.

¹¹ Kulem ya pesuk sâmu âlâ yuwu tetemu ekban. Anitâje kakñjan tatat kaok bolan̄ bolan̄ yan ge tatmu ekban. Ge tatmu yan hân himbim dâiakmâ pilahowot.

¹²⁻¹³ Otmu lohimbi in muñetâ kurihiyekbi, me saruñe neyehop, me girawu girawu tuhuyekmu muwi, lok gehejé me lok kutyejé orop, ya kerehâk mumuñambâ yahatmâ yâkât gotjan kinjetâ yekban. Kinjetâ Anitâje pepa topjé topjé ya mem mewalakum lohimbi golâ manbiân yan otbi mewi yakât topjé kulemgumu tatmap yapâ ekmâ mem sâlikuop. Otmu Anitâ iknjak pepa ya mem sâlikumâmâ otbi mewi ya yengât topyeje ekmâ âlâku iknjâk iknjâk den âiân katyekmâ matjé yinjiope.

¹⁴ Otmu lohimbi nombotjé hem kâlâpgât pat otbinje yan gem torokatmâ sâp kâlep manmâ yâhânomai. Yâkjé âlâ holajakmâ hâk sânduhâń mannomaihâń dop âlâ ki tap

¹⁵ Yâhâ Anitâje ikñje pat kuyinjiope ya yengât kutyejé kulemgumu tatmap yañeâmâ yâhâpje yakât kakñjan hiliwahonomaihâń dop âlâ ki tap. Yañeâmâ manman kârikjé yakât kapiâń ari tatmâ heronje kakñjan manmâ yâhâmbisâi.

21

Anitâje sâmu hân himbim aŋgo teteowot.

¹ Ya pesuk sâmu hân himbim hângiñje ya Anitâje sâmu bialop. Otmu yâhâpje sâmu hân himbim âiñje tetemu ekban.

² Otmu Anitâje kapi âiye tuhuop, kutje “Yerusalem Aŋgo” sâm yanje himbimâmbâ gemu ekban. Kapi ya ekmune âlâ kândâkdâ olop. Otmu nenje imbi miakne sâm otmâ menjâleakmain yakât dopneâk kapi ambolipñaje menjâleakbi.

³ Otmu aŋelo âlâje yuwu sâmu nângâwan. “Kutdânenje Anitâje lohimbi orop haoŋjmâ ârândâj tatmâ tihityeňe otmâ yâhâwuap. Yawu otmâ yâk orop biwi nângân nângânyeňeňe hikuakmâ konohâk otmu manmâ yâhâmbisâi.

⁴ Yawu manjetâ yâknej sâmu umatje topnej topnej yâhâpnej ki teteyingiwuap. Me hâhiwin nângâm ki torokatmâ mannomai. Me ki mum kou kendâm ahonomai. Me yâhâpnej gilâp âlâ ki iseajginomai. Wawaeyekmâ hâk sânduk yîngimu tep âlep nângâm heroŋ maroŋ kakŋjan manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

⁵ Yawu sâmu Anitâ Kutdânenje yuwu sâmu nângâwan. “Sâmune emelâk âliwahap kerek biatsai. Yakât otmâ aŋgo kândikyongowoman. Den yan yu bulâŋjanâk. Yakât otmâ yeňe nângâm biwiyeňen katmâ manjetâ biwiyeňe ki gewuap. Yawuhât den yan yu kulemgum katdâ talâk.

⁶ Nâje embâŋâmbâek hân himbim ki kândikyotgowan yapâek tatmâ gan. Niniâk kârikŋeâk tatmâ gan. Otmu tatmâ yâhâwom. Âlâlâhât topnejâmâ nâ. Otmu nâhât sâtgât teteopgât nâhât sâtgât biatsap.

⁷ Lohimbi nombotje nâhâlen torokatmâ ki lohotje otbiňe manman kârikŋahât to nene sâm otnjetâmâ âlepnej nâje torokatmâ hâmeňe barak yîngimune nem yâhânomai. Otmu lok âlâ me âlâje

nâhâlen bikiyeñjañce kepeim mannomai ya yeñgât nânje nine nanne baratne bulâje sâm meyekbom.

⁸ Yawu gârâmâ lok bâleñje yeñgât topyeñje yuwu. Bukulipyenjañce nângâm bâleyinjimâihât lohimbi nombotjañce nâhât den pilâm hâkyeñje ihiwe ihiwe otmu dâiakmâ hurundun sâm ariwi. Yâhâ nombotjañceâmâ biwi nângân nângânyenjañce nâhâlen kepeim ki manjetgât ihilâk tuhuyekbi. Nombotjañce den perâknej sâm kâirahowi. Me den miañgiwi. Me den guruknej sahanjgiwi. Yâhâ nombotjañce kâwâ konda otmâ manbi. Me imbilipyenje betyenjehen kionjbi. Me loklipyenje betyenjehen kionjbi. Yâhâ nombotjañceâmâ karasuña, me lok yeñgât sait, me hawat topñe topñe meminiwi. Yâhâ nombotjañce âlâjeâmâ Porom Lâpio topñe topñe tuhum kânângâjetâ kinmu yakât nângâjetâ bulâje otmu yâkâlen bikiyeñjañce kepeim manbi. Lok yawuyañce hem nápum kâlehen genjetâ kâlâpnej seyekmu hâhiwin kakjan manmâ yâhâmbisâi. Yawuhât yâhâpnej yapâ holajakmâ yahatmâ âi ya torokatmâ tuhunomaihât dop âlâ ki tap. Den yan yu bulâjanâk.” Yawu sâop.

Kapi âiñje, kutje “Yerusalem Añgo” sâm, ya teteop yakât topñe.

⁹ Otmu añelo nombolân yâhâp lohimbi hilipyongowi yakât kondo ya mewi yâk yeñgâlen gâtnej âlâje yuwu sâm eknohop. “Garâ Lama Nanje yâkât pat sâsâñje ya tiripgohomune ek.” Yawu sâop.

¹⁰ Yawu sâmu Wâtgât mâmâñjahât Heaknej biwine mem purik pilâmu añelo yanje menekmu pumnej pato âlâen yâhâwit. Yan yâhâ kinmune,

Anitâhât kapi âinje, kutje Yerusalem Añgo, ya him-bimâmbâ gemu ekban. Kapi ya ambolipje Lama Nanñahâlen torokatne sâm meñâleakmâ gewi.

¹¹ Otmu yan Anitâhât lajinje pato haoñmâ ârândâj sem kinmap. Sem kinmu yan kapi yanje kaok temban temban olop.

¹² Otmu kapi yamâ dâmân kêlep pato yanje kêlehen talop. Otmu yakât gahatje kâiân yâhâp tap. Yâhâ añelo kâiân yâhâp yanjeâmâ gahatje yakât âlâku kândâk kândâk galemgum kinbi. Otmu Isirae lohimbi komot kâiân yâhâp yâk yeñgât kutyenjeâmâ gahatjan ikñiâk ikñiâk kulemgunetâ tatmap.

¹³ Otmu kapi yakât dâmân tuhum hawamguwi yakât gahatje yamâ ârândâñâk kalimbu kalimbu yawu katjetâ talop. Gahatje yamâ betñehen kalimbu, otmu dâtâpñehen kalimbu, otmu ginñehen kalimbu, yawuâk yawuâk ya katjetâ tatmu ekban.

¹⁴ Otmu dâmân ya hoñ hoñ sâmap sâm kâtñak mem topjan kum kuratgum tâtâkuwi. Kâtñje kum kuratguwi yanâmâ aposolo kâiân yâhâp yâk yeñgât kutyenje ya ikñiâk ikñiâk kulemgum katjetâ tatmap.

¹⁵ Añelo yanje kapam dop tuhu tuhu âlâ golinjak tuhuwi ya mem Yerusalem kapi añgo yakât dop kuop.

¹⁶ Yâhâ kapi yakât dopñeâmâ âlâhât tipiñe. Yakât otmâ yakât ginje ârândâñâk yakât dop yamâ 2500 kilomita yakât dop. Yâhâ yapâ topje katmâ ewaken hañân upu lato yâhâop yamâ 2500 kilomita yakât dop. Nombot nombot yawuâk kerek.

¹⁷ Yâhâ yakât dâmânjeâmâ bapñan bapñan

dopŋe 64 mita yawu.

18 Dâmân yamâ kât âlâ, kutŋe Yasipa sâm, kaok muŋgen muŋgen yaŋe tuhuop. Kapi yamâ goliŋjak pato tuhuop ya laŋinŋe pato pilâm imap.

19 Yâhâ dâmân yakât topŋan kâtŋak kum kuratguwi yakât topŋe yuwu. Aŋgoân kuratguwi yakât kât kârikŋe kaok muŋgen muŋgen, yakât kutŋe Yasipa. Yâhâ yâhâpŋe kât âlâ golâ golâ, kutŋe Sapaiā. Yâhâ kalimbuŋe kât âlâ kaok kâtâp metâp, kutŋe Ahet. Yâhâ imbâtŋe kât âlâ golâ golâ, kutŋe Emerali.

20 Yâhâ momenŋe yamâ kât kuriŋ kâiâk mâiâk, kutŋe Onikisi. Yâhâ yakât betŋan kât âlâ kuriŋ kuriŋâk, kutŋe Konilian. Yakât betŋanâmâ kât âlâ gimbaŋ muŋgen muŋgen, kutŋe Kirisolait. Yâhâ yakât betŋanâmâ golâ kâiak mâiak, kutŋe Bereli. Yakât betŋanâmâ gimbaŋ tekop tekop, kutŋe Topasi. Yakât betŋanâmâ golâ otmu ɳaoŋ kâtâp metâp, kutŋe Kirisopasi. Yakât betŋanâmâ âlâmâ ɳaoŋ ɳaoŋ, kutŋe Haiasin. Yâhâ bâiŋe yamâ kuriŋ kuriŋâk, kutŋe Ametisi.

21 Otmu gahatŋe kâiâŋ yâhâp yamâ emet âli âlinŋe yamâ pitinŋa hâkŋe kândâkdâek yaŋe tuhuop. Yâhâ kapi yakât mâtâp yâhâm gem otmai yamâ goliŋjak tuhuwi yamâ laŋinŋe orowâk belek belehâk yawuya.

22 Anitâhât kapi pato yamâ ikŋe kai sombem yan Lama Nanŋâit tatmawot. Yakât otmâmâ yan opon kâmbukŋe âlâ ki tuhuŋetâ tap.

23 Yanâmâ Anitâhât laŋinŋaŋe irik irik sâm pilâm laŋ laŋ sâmap. Nenŋe lambe mem saum katmunŋe laŋinŋe pilâmap dop yawuya bia, ya wanŋim dop âlâ otmap. Otmu Lama Nanŋe ikŋe laŋinŋaŋe

pilâmu laj laj sâmap. Yakât otmâmâ sikop me omongât emetsenje lajinyetje ki pilawot.

²⁴ Yanâmâ kapi ambolipje yâknej yan yâhâm gem heronje maronje otmâ Anitâ yet Lama Nanje mepaeyelekmâ manmâ yâhâmbisâi.

²⁵⁻²⁶ Kapi yanâmâ lajinje pato yanje pilâmu laj laj sâm âilongo longo otmâ imu yakât kâlehen omoj me, me kâtâp metâp, me yuwu yawu âlâ ki tatbuap. Yakât otmâ gahatje ki mañgunomai. Inâk aŋ sâm kinmu yan lohimbiye yâhâm gem Anitâ yet Lama Nanje mepaeyelekmâ hoŋ bayitgim manmâ yâhâmbisâi.

²⁷ Yakât otmâ lohimbi orotmeme bâleje otmâ manbi ya orowâk ki tatnomai. Yâhâ den perâknej sâminiwi ya gurâ yawsuâk yan ki mannomai. Emelâk Lama Nanjanje iknej pat ya kuyinjim pepa âlâ mem kutyenje kulemguop lohimbi yaŋak kâlehen yâhâm genomai.

22

Manman kâriknej yakât topnej

¹ Otmu aŋelo yanje manman kâriknajhât to senje âilongo longo gam gemap yakât kaknjan gilik belek sâm imap ya tiripnohomu ekban. To senjeâmâ Anitâ yet Lama Nanje yâk yetgâlen tap.

² Yapâ hindakmâ gem huhum liŋgarakmâ kapiân sombem ya ârândâŋ otmâ imap. Yawu otmâ imu manman kâriknajhât nak yanje to ya hâlâŋmâ nombot nombot kinmâ arap. Nak yakât kehetje yanjeâmâ haonjmâ emetsenje ârândâŋ bonjae âilongo longo imu nem yâhâpje ki hiliwahonomai. Yâhâ esenje nem hâk sânduhân mannomai.

Nejetâ yan mesek me umatje topje topje ya ki teteyiñgiwuap.

³ Otmu kapi yanâmâ Anitâhât kasalipjeâmâ ki ganomai.

Anitâ yet Lama Nanje yâk yetgât kaweyetje yan tatmu lohimbi kerekje mepaeyelekmâ hoj bayitgim manmâ yâhâmbisâi.

⁴ Yâhâ lohimbi kerekje Kudâyeñahât senjan manjetâ iknejutjañjeâmâ yâk yeñgât meteyenjan kulemgumu tatbuap.

⁵ Yâhâ Anitâ iknjahâmâ yâk yeñgât lanjinje pato otmâ yâhâwuap. Yakât otmâmâ sikop yanje ki pilâwuap. Yanâmâ yâhâpje omoj âlâ ki tetewuap. Yakât otmâ lambe ki miakmâ mannomai yamâ Anitâhât lanjinjan tatmâ yâhânomaihât torokatmâ hâk sânduhânâk mannomai.

Bulâyanâk Yesuñe yâhâpje âwurem gewuap.

⁶ Yâhâ ya pesuk sâmu yakât kakjan anjelo yanje den yuwu sâm eknohop. “Den yan yuâmâ bulâñe gângâñâk miap. Emelâk Anitâñe Wâtgât mâmâñahât Heak hângângumu poropete yeñgâlen tem yâkât den sâm tetem ekyongop. Dop yawuâk Anitâñe nâ hângânnohomu âlâlâ topje topje tetewuap yakât tiripgohomune eksat.” Yawu sâop.

⁷ Yawu gârâmâ emelâhâmâ Yesuñe yuwu sâop. “Nâmâ yeñgâlen burunduñâk takawomgât sâp tâlâhuap. Yen pepa yu sâlikum den yan yu lâum mannomai yanâmâ âlepje. Den yan yukât bulâñe yeñgâlen tetewuap.” Yawu sâm eknohop.

⁸ Yâhâ nâ den kulemguan yu emelâk nâñgâwan. Otmu âlâlâ tetewuap ya gurâ ekban. Anjeloje yu

me ya tetewuap ya tiripnohopgât yâkât gotjan
bam mepaewe sâm otban.

⁹ Yawu otmuneâmâ yuwu sâm eknohop.
“Kâmbuk, pilânek. Nâ gurâ gike yuwuya.
Nerâmâ Anitâhât hoj bawa. Gâ otmu gâhât
bukulipge nombotje yeje Anitâhât den sâm
tetem ekyongom mansai. Otmu nâ gurâ yeje oai
yawuâk otmâ mansan. Lohimbi nombotje pepa
yu sâlikum ekmâmâ Anitâhât den lâum manmâ
hoj bawañginomai. Otmu nâ gurâ yawuâk hoj
bawañgiwom. Yakât otmâ yen me nâ yamâ Anitâ
otmu Yesu yâk yetgâlâk nângâm mepaem yâhânom.

¹⁰ Otmu den yukât bonje tetewuap yakât sâp
tâlâhuap. Yakât otmâ gâmâ Anitâhât den yuâmâ
pepaen kulemgum katmâ yan ki mem kurihi-
wuat. Tetekjan lohimbi senyenjan sâm mem
mewalakum tiripyongowuat.

¹¹ Otmu Lama Nanje burundunjâk takawuap
yakât sâpje utâpguap. Gârâmâ lohimbi nombotje
orotmeme bâleje otmâ manmaiye torokatmâ
otmâ yâhânomai. Yâhâ lohimbi nombotjeâmâ
orotmeme âlepje otmâ Anitâhât tem lâuwañgim
manmai yanjeâmâ yawuâk otmâ manmâ
yâhânomai.” Yawu sâop.

¹² Yawu sâm tin pilâmu Yesu je yuwu sâm ekno-
hop. “Nâ yuwu sâmune nângâ. Sâp ki kâlep otmuâk
âwurem gewom. Nâje lohimbiye otbi mewi yakât
matje mem kâpekmâ âlâku ambojan ambojan
yinjimune menomai.

¹³ Nâmâ Anitâje hân himbim ki kândikyotgop
yapâek tatkâ gan. Otmu tatmâ yâhâwom. Otmu
nâmâ âlâhât amboje. Wahap yu me ya hânân yuân

katyekban ya kerehâk nângâm meteyeksan.

¹⁴ Nâmâ lohimbi yenjât kunyeje pato. Lohimbiñe nâhâlen biwiyenjañe kepeim manmâ gai yâkñe Anitâhât kapi ya ambokunomaihât pat kuyingiwan yamâ âlepñe ambokum mannomai. Otmu nârje manman kâriknjahât sot yïngimune menomai yan ârândâñâk nem torokatmâ mannomai.

¹⁵ Yawu gârâmâ lohimbi nombotñe Anitâhât hâkâj otmâ mansai, me senje âlâlâ ihilâk mahilâk gulip malap otmâ torokatmâ manmâ gai, me lohimbi nombotñe kasa otyingim yongom manmâ gai, me nombotñe hânân âlâlâ Porom Lâpio topñe topñe yakât nângâjetâ bulâñe otmu yâk yenjâlen biwi nângân nângânyejañe kepeim manmâ gai, me manman bâleñe yakât mâtâwân torokatmâ otmâ manmâ gai, me den perâkñe sâm kâirahom kombo miangim gai, me den mem manmâ gai, yamâ Anitârje dâiyekmâ iknjan katyekbuapgât dop âlâ ki tap. Yâhâmâ dâmân yaehen tatmâ hâhiwin nângâmbisâi. Yawu.

¹⁶ Nâ ahonakmune nângâ. Nâmâ Yesu. Nâmâ Dawitihât sen. Nâmâ pitu kâmñe pato emet ki orotok sâmuâk tetemap nâmâ yakât dop. Nâhât sâtgât añelo ya gem den ya sâm ekgohoap. Yawu gârâmâ gâje den ya nângâm nâhât komot ya sâm tetem ekyongowuat." Yawu sâop.

¹⁷ Yawu gârâmâ Yesuhât pat manmai ya Yesuñe getek ge menenehâkgât biwiyenjañe kilik kilik sâmu Yesuhât mambotmâ mansai. Otmu yen nombotjañe ekap yu ekmâ sâlikunomai yan yenâmâ getek teteâhâk yawu nângâjet. Otmu getehâk tetem gewomap yakât otmâ yen

nombotje manman kârikñahât tohât biwiyeje kilik kilik sâmap yenâmâ in yawu biwiyejanje Yesuhâlen katjet. Yawu otnomai yanâmâ Yesu je tep âlep nângâyinjim meyekmu yâk orop manman sânduhân torokatmâ manmâ yâhânomai.

18 Nârje den yu bulârje tetewuap yakât yu târj tâjâk ekmâ nângâm kulemguan. Yawu gârâmâ lok âlâ me âlârje den yu tatmu ya wangim yeje nângân nângânyeje watmâ den âlâ torokatmâ sânomai yanêâmâ hâmbâi matje umatje menomai.

19 Yâhâ lok âlâ me âlârje den yu nângâjetâ târjât otmu mem ge katmâ yeje engatyeneâk den âlâ torokatmâ sânomai ya gurâ matje umatje menomai. Anitârje iknej kapi âilonjgo yakât pat kuyinqiop ya bâtyejan hindâwuap. Otmu iknej kapiân yâhâ manman kârikñahât nak kehetje nenomaihât mâtâp mañguyinjiguap. Yawu teteyinjimapgât girem den yan yu nângâm biwiyejan katmâ manmâ yâhânomai.

20 Otmu Yesu je den yukât bulârje oap yakât iknjak yuwu sâop. “Nâ ninak sâmune nângâjet. Nâmâ burundunjâk takawomgât sâp utâpguap.” Yesu iknjak yawu sâop. Otmu den sâop yakât bulârje teteâkgât nañgan. Getehâk tetem giâkgât nañgan. Yesu Kudânenje gâ hoñâk taka.

21 Otmu Yesu je dikan kârikin otningimu yakât amutgen nelâm manne. Bâinj. Pesuk yap. Yawu.

Yeshuât Den Pat Âlepñe
The New Testament in the Selepet Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Selepet long Niugini
copyright © 1986 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Selepet

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

995083d2-705e-5a60-af47-1e36806cccbc